

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાત ઉચ્ચ અદાલતમાં

વિશેષ ફોક્સદારી અરજી (ક્વાશિંગ) નં. ૧૮૫૩/૨૦૧૫

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર અર્થે :

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાલા

=====

૧.	શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે?	હા
૨.	પત્રકારને જોવા દેવામાં આવે ?	હા
૩.	શું ન્યાયમૂર્તિ ચુકાદાની વાજબી નકલ જોવા માંગે છે?	ના
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળના કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?	ના
ચુકાદાને ગૌણ અદાલતોમાં પ્રસારિત કરો.		

=====

કાંતીભાઈ દેવીભાઈ પટેલ.....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય & ૧.સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિત રહ્યા :

શ્રી પી. એમ. ઠાકર, વરિષ્ઠ વકિલ સાથે એમ. આર. સી. બી. ગુપ્તા, અરજદાર
(ઓ) નંબર ૧ માટે એડવોકેટ

શ્રી મિટેશ અમીન, એમ. આર. એન. જે. શાહ સાથે જાહેર વકીલ,
સામાવાળા(ઓ) (ઓ) નંબર ૧ માટે એ. જી. પી.

=====

કોરમ:માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી જે.બી. પારડીવાલા

તારીખ:૨૨/૦૬/૨૦૧૫

સીએવી જજમેન્ટ

ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળની આ અરજી દ્વારા, અરજદાર,
એક આરોપી, ૨૫મી માર્ચ, ૨૦૧૫ના રોજ વિશેષ ન્યાયાધીશ, સુરત દ્વારા
પસાર કરાયેલા આદેશની કાયદેસરતા અને માન્યતા પર સવાલ ઉઠાવે છે, જેમાં
ડી. સી. બી. પોલીસ સ્ટેશન, સુરત શહેરમાં નોંધાયેલા ૨૦૧૩ના ગુના રજી.-૧

નં.૩૭/૨૦૧૩ થી ઉદ્ભવતા ૨૦૧૪ના વિશેષ કેસ નં.૧૧ ના સંબંધમાં અરજદારને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૨૧૪,૨૧૭,૧૨૦બી અને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણની કલમ ૭,૮,૯,૧૨,૧૩ (૧) (જી) હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે રિમાન્ડ મંજૂર કરવામાં આવ્યા છે. અધિનિયમ, ૧૯૮૮.

આ અરજીને જન્મ આપતી હકીકતો નીચે પ્રમાણે સારાંશિત કરી શકાય છે:

૧૫મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ ઉપરોક્ત ગુના માટે સુરત શહેરના ડી. સી. બી. પોલીસ સ્ટેશનમાં નોંધાયેલી ૨૦૧૩ની સી. આર.-I નં.૩૭ એ એફ. આઈ. આર. ના સંબંધમાં અરજદારની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી. ૧૬મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ તેને પ્રોડક્શન રિપોર્ટ સાથે વિશેષ ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે જ દિવસે પોલીસ રિમાન્ડની અરજી પણ દાખલ કરવામાં આવી હતી.

અરજદારે વિશેષ ન્યાયાધીશ સમક્ષ તેની રજૂઆતની કાયદેસરતા અને માન્યતા અંગે વાંધા ઉઠાવ્યા હતા. તેમની રજૂઆતના સંદર્ભમાં અરજદાર દ્વારા અહીં ઉઠાવવામાં આવેલા વાંધાઓને વિદ્વાન વિશેષ ન્યાયાધીશ દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા હતા અને તે નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા. તે જ દિવસે એટલે કે ૧૬ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ તેમને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલી દેવામાં આવ્યા

હતા. આ મામલો આ અદાલત સમક્ષ આગળ વધારવામાં આવ્યો હતો. જ્યાં સુધી વિશેષ ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજૂ કરવાની વાત છે ત્યાં સુધી અરજદારનો પડકાર આ અદાલત સમક્ષ પણ નિષ્ફળ ગયો હતો.

એવું લાગે છે કે તપાસકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી ૧૬મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ પોલીસ રિમાન્ડ માંગનાર અધિકારીની ૧૦મી માર્ચ, ૨૦૧૫ના રોજ સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવી હતી અને ૨૫મી માર્ચ, ૨૦૧૫ના આદેશ મુજબ અરજદારને ૪ દિવસના સમયગાળા માટે એટલે કે ૨૬મી માર્ચ, ૨૦૧૫થી ૩૦મી માર્ચ, ૨૦૧૫ની વચ્ચે ન્યાયિક કસ્ટડીમાં સોંપવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

સુરતની ત્રીજી એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશથી અસંતુષ્ટ, અરજદાર આ અરજી સાથે તેને પડકારતી આ અદાલત સમક્ષ આવ્યો છે.

શ્રી પી.એમ. ઠક્કર, અરજદાર-આરોપીના વિદ્વાન વકીલ શ્રી.સી.બી.ગુપ્તા ની સહાયથી વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી હતી કે નીચેની અદાલતે ૬ મહિના અને ૮ દિવસના સમયગાળા પછી પોલીસ રિમાન્ડનો આદેશ પસાર કરવામાં ગંભીર ભૂલ કરી હતી.

શ્રી. ઠક્કર એ રજૂઆત કરી હતી કે જોકે પોલીસ રિમાન્ડ માંગતી અરજી તપાસ અધિકારી દ્વારા ૧૬મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ એટલે કે જે દિવસે તેમને પ્રથમ વખત વિશેષ ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા તે દિવસે દાખલ કરવામાં આવી હતી, તેમ છતાં તપાસ અધિકારી દ્વારા તેમના સોગંદનામામાં સમજાવવામાં આવેલા કારણોસર, તે સુનાવણી માટે તાત્કાલિક હાથ ધરવામાં આવી શકી ન હતી અને તેથી, આખરે, અરજીની સુનાવણી ૧૦મી માર્ચ, ૨૦૧૫ના રોજ કરવામાં આવી હતી અને વિવાદિત આદેશ ૨૫મી માર્ચ, ૨૦૧૫ના રોજ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. શ્રી.ઠાકર અનુસાર, અરજદારને ધરપકડની તારીખ પછીના પ્રથમ પંદર દિવસ દરમિયાન જ પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકાયો હોત.

શ્રી.ઠાકરએ રજૂઆત કરી હતી કે આ અરજીમાં સામેલ મુદ્દો સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન, સ્પેશિયલ ઇન્વેસ્ટિગેશન સેલ-૧, નવી દિલ્હી વિરુદ્ધ અનુપમ જે.કુલકર્ણી, એઆઈઆર ૧૯૯૨ એસસી ૧૭૬૮ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય દ્વારા સંપૂર્ણપણે આવરી લેવામાં આવ્યો છે. શ્રી ઠક્કર, ઉપરોક્ત નિર્ણય પર આધાર રાખીને, રજૂઆત કરી હતી કે પ્રથમ પંદર દિવસની સમાપ્તિ પછીની કસ્ટડી માત્ર ન્યાયિક કસ્ટડી હોઈ શકે છે.૯૦ દિવસ કે ૬૦ દિવસના બાકીના સમયગાળા દરમિયાન, જો જરૂરી જણાય તો પોલીસ કસ્ટડીનો આદેશ માત્ર પ્રથમ પંદર દિવસ દરમિયાન જ આપી શકાય છે.

શ્રી ઠક્કર એ પણ ધ્યાન દોર્યું હતું કે ૪ નવેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ આરોપપત્ર પણ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને એકવાર કોર્ટ આરોપપત્ર દાખલ કરવા પર સંજ્ઞાન લેશે, ત્યારે સંહિતાની કલમ ૧૬૭નો તબક્કો સમાપ્ત થઈ જશે અને ત્યારબાદ, સંહિતાની કલમ ૩૦૮ની જોગવાઈઓ હેઠળ કસ્ટડીનું સંચાલન કરવામાં આવશે.

શ્રી ઠક્કર એ ધ્યાન દોર્યું હતું કે સમગ્ર વિવાદિત આદેશમાં, અનુપમ જે.કુલકર્ણી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયનો કોઈ સંદર્ભ નથી, ખાસ કરીને જ્યારે તે હાથમાં રહેલા મુદ્દાને સંચાલિત કરે છે. શ્રી ઠક્કરએ રજૂઆત કરી હતી કે સંપૂર્ણપણે અપ્રસ્તુત વિચારણાઓ વિદ્વાન ન્યાયાધીશ સાથે તોલવામાં આવી હતી, જેના પરિણામે ન્યાયની ગંભીર ભૂલ થઈ હતી.

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, શ્રી ઠક્કર પ્રાર્થના કરે છે કે આ અરજીમાં યોગ્યતા હોવાથી અને કાયદો પુષ્કળ સ્પષ્ટ હોવાથી, વિવાદિત આદેશને રદ કરવામાં આવે.

બીજી બાજુ, આ અરજીનો શ્રી મિતેશ અમીન, વિદ્વાન સરકારી વકીલ દ્વારા ઉગ્ર વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે, જેને શ્રી ઠક્કર, રાજ્ય વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન એપ દ્વારા મદદ કરવામાં આવી છે. શ્રી અમીન એ રજૂઆત કરી હતી કે

કોઈ પણ ભૂલ, કાયદાની કોઈ પણ ભૂલની વાત ન કરવા માટે, વિવાદિત આદેશ પસાર કરવામાં નીચેની અદાલત દ્વારા કરવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય નહીં.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે જ્યાં સુધી મુદ્દાની વાત છે ત્યાં સુધી જે સુસંગત છે તે રિમાન્ડ અરજીની તારીખ છે.શ્રી અમીન અનુસાર, જો ધરપકડની તારીખથી પ્રથમ પંદર દિવસની અંદર રિમાન્ડ અરજી દાખલ કરવામાં આવે છે, તો પછી રિમાન્ડનો આદેશ પંદર દિવસના પ્રથમ સમયગાળામાં પસાર થાય છે કે નહીં તે હકીકતને ધ્યાનમાં લીધા વિના, આરોપીને પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકાય છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે વર્તમાન કેસમાં આરોપીની ૧૫મી સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૪ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને બીજા દિવસે એટલે કે ૧૬મી સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૪ના રોજ વિશેષ ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.રજૂઆતના દિવસે જ એટલે કે ૧૬ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ રિમાન્ડ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તે આરોપી જ હતો જેણે કોઈ ને કોઈ બહાને કોર્ટને આવી રિમાન્ડ અરજી પર જરૂરી આદેશો પસાર કરવાની મંજૂરી આપી ન હતી.શ્રી અમીન અનુસાર, આવા સંજોગોમાં, જો પછીના તબક્કે રિમાન્ડ અરજીની સુનાવણી કરવામાં આવે અને આદેશ પસાર કરવામાં આવે, તો તે કાયદાના ચાર ખૂણાઓની અંદર હશે.

શ્રી અમીન એ રજૂઆત કરી કે 'પંદર દિવસ' શબ્દોને અનુસરતા 'સંપૂર્ણ' શબ્દો ખૂબ જ મહત્વપૂર્ણ છે.તેમના જણાવ્યા અનુસાર, 'એકંદરે' નો અર્થ 'કુલ'

થાય છે અને 'મહત્તમ' નહીં અને તેથી, પંદર દિવસમાં મોટા સમયગાળામાં ફેલાયેલો વિરામનો સમયગાળો હોઈ શકે છે.તેમના જણાવ્યા અનુસાર, સંહિતા અદાલતને કુલ પંદર દિવસના સમયગાળા માટે પોલીસ રિમાન્ડનો આદેશ પસાર કરવાની સત્તા આપે છે અને પંદર દિવસનો આ સમયગાળો ધરપકડ પછીનો પહેલો સમયગાળો હોવો જરૂરી નથી.

શ્રી અમીન, તેમની રજૂઆતોના સમર્થનમાં, વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશો દ્વારા પ્રસ્તુત આ અદાલતના બે નિર્ણયો પર આધાર રાખ્યો છે:(i) ગોપાલભાઈ ચતુર્ભુજ અમીન વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, (૨૦૦૫) ૪ જીએલાઅર ૩૧૦૩, અને (ii) જયરાજન તેમુભા જાડેજા અને અન્યો વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, (૨૦૦૫) ૧ જીએલાઆર ૧૮૧.

શ્રી અમીન એ સુરત શહેરના ડી-ડિવિઝનના સહાયક પોલીસ કમિશનર શ્રી જયંતીલાલ અંબાલાલ પટેલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા સોગંદનામા પર પણ આધાર રાખ્યો હતો.એફિડેવિટ-ઈન-રિપ્લાયમાં નીચેના દાવા કરવામાં આવ્યા છે:

“હું આદરપૂર્વક કહું છું અને રજૂ કરું છું કે અગાઉ પણ વર્તમાન આરોપીને તેના નિવાસસ્થાને સમન્સ જારી કરવામાં આવ્યું હતું પરંતુ

તે ઉપલબ્ધ ન હતો.અગાઉ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૬૦ હેઠળ વર્તમાન અરજદારને બોલાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ વર્તમાન અરજદાર ઉપલબ્ધ ન હોવાથી તેને અમલમાં મૂકી શકાયો ન હતો.તે સમયે હાજર અરજદારે વકીલ દ્વારા વર્તમાન અરજદારને બોલાવવાના સ્થળ અંગે વાંધો ઉઠાવ્યો છે.તદનુસાર, ફરી એકવાર ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૬૦ શરૂ કરવામાં આવી હતી અને વર્તમાન અરજદારને અમદાવાદના ચાંદખેડા પોલીસ સ્ટેશનમાં હાજર રહેવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું.તે અનુસાર ૧૫.૦૯.૨૦૧૪ પર વર્તમાન અરજદાર અમદાવાદના ચાંદખેડા પોલીસ સ્ટેશનમાં હાજર રહ્યો હતો.વર્તમાન અરજદાર સહકાર આપી રહ્યો ન હતો, તેથી તપાસ અધિકારી દ્વારા ઔપચારિક ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.વર્તમાન અરજદારને તે જ દિવસે સુરત ખાતે લઈ જવામાં આવ્યો હતો અને ૧૬.૦૯.૨૦૧૪ પર વર્તમાન અરજદારને ઉત્પાદન અહેવાલ સાથે વિશેષ ન્યાયાધીશ, સુરત સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.ઉત્પાદન અહેવાલ સાથે રિમાન્ડ અરજી પણ આપવામાં આવી હતી.બંને પક્ષોએ લાંબી રજૂઆત કરી હોવાથી, કેસ કોર્ટના સામાન્ય કામકાજના કલાકોની બહાર પણ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો અને બંને પક્ષોની રજૂઆતના અંતે; રજૂઆત અહેવાલ પરના વાંધાને નકારી કાઢવાનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

(આમ, રિમાન્ડ અરજી સુનાવણી માટે લેવામાં આવી ન હતી અને આગામી તારીખ ૨૩.૦૯.૨૦૧૪ પર આપવામાં આવી હતી).આ આદેશ પર રોક લગાવવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી અને તેને પણ નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો.સ્ટેના અસ્વીકાર તેમજ ઉત્પાદન અહેવાલના સ્વીકારના આ આદેશ સામે, અરજદારે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં ૨૨.૦૯.૨૦૧૪ પર ૨૦૧૪ની વિશેષ ફોજદારી અરજી નં.૩૮૯૮ પસંદ કરી હતી.આ બાબત માનનીય હાઈકોર્ટ સમક્ષ ૨૩.૦૯.૨૦૧૪ પર સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવી હતી.<ID ૨ પર માનનીય અદાલતે નોટિસ જારી કરી છે અને તપાસ અધિકારીને પોતે સોગંદનામું દાખલ કરવા કહ્યું છે અને આ બાબત ૦૭.૧૧.૨૦૧૪ પર રાખવામાં આવી હતી.તે જ તારીખે એટલે કે ૨૩.૦૯.૨૦૧૪ પર, આ બાબત વિશેષ ન્યાયાધીશની અદાલતમાં સુનાવણી માટે રાખવામાં આવી હતી અને વર્તમાન અરજદારે સ્થગન માટે અરજી કરી હતી કારણ કે અહીંના અરજદારે ૨૦૧૪ની વિશેષ ફોજદારી અરજી ૩૮૯૮ તરીકે અરજીને પહેલેથી જ પસંદ કરી હતી. આ મામલાને વિશેષ અદાલતમાં ૦૭.૧૦.૨૦૧૪ પર રાખવાની માંગ કરવામાં આવી હતી.દરમિયાન, માનનીય ઉચ્ચ અદાલતે ક્રિમિનલ મિસ્કમાં ૦૧.૧૦.૨૦૧૪ પર આદેશ પસાર કર્યો હતો.૨૦૧૪ની વિશેષ ફોજદારી અરજી નં.૩૮૯૮ માં ૨૦૧૪ની અરજી નં.૧૫૨૭.આ

આદેશ દ્વારા અરજદારને ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ સ્થગનની માંગ કરવા માટે સ્વતંત્રતા આપવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે માનનીય હાઈકોર્ટના ઉપરોક્ત આદેશને અનુસરીને આગામી તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૧૪ આપી હતી. જેમ કે ઉચ્ચ અદાલતમાં આ બાબત ૧૮.૧૧.૨૦૧૪ પર રાખવામાં આવી હતી, ટ્રાયલ કોર્ટમાં સ્થગન માટે અરજી આપવામાં આવી હતી. તદનુસાર ટ્રાયલ કોર્ટે આ બાબતને ૨૫.૧૧.૨૦૧૪ પર નક્કી કરી છે. ૧૮.૧૧.૨૦૧૪ પર માનનીય હાઈકોર્ટ સમક્ષની બાબતની જેમ, આ બાબતને ૨૬.૧૧.૨૦૧૪ સુધી સ્થગિત કરવામાં આવી હતી; ટ્રાયલ કોર્ટમાં વર્તમાન અરજદાર દ્વારા આ બાબતને સ્થગિત કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી. ૨૫.૧૧.૨૦૧૪ પર, કદાચ, એકવાર ટ્રાયલ કોર્ટમાં મામલો સ્થગિત થઈ ગયા પછી, ૨૬.૧૧.૨૦૧૪ પર માનનીય ઉચ્ચ અદાલતે બંને પક્ષો તેમજ અરજદારો દ્વારા પસંદ કરાયેલા અરજદારોની સુનાવણી કરી હતી અને ચુકાદો અનામત રાખવામાં આવ્યો હતો અને તે જ ૨૨.૦૧.૨૦૧૫ પર ઉચ્ચારવામાં આવ્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષની બાબતમાં ૨૫.૧૧.૨૦૧૪ પછી એવું લાગે છે કે આ બાબત એક અથવા અન્ય કારણોસર સ્થગિત કરવામાં આવી હતી જે રોજકમ મુજબ પ્રતિબિંબિત થાય છે.

હું આદરપૂર્વક કહું છું અને રજૂ કરું છું કે ૨૬.૧૧.૨૦૧૪ પર માનનીય ઉચ્ચ અદાલતે આ મામલાની સુનાવણી પૂર્ણ કરી હતી કારણ કે ૨૦૧૪ની વિશેષ ફોજદારી અરજી નં.૩૮૯૮ ચુકાદા માટે રાખવામાં આવી હતી, જે ૨૨.૦૧.૨૦૧૫ પર જાહેર કરવામાં આવી હતી.૦૬/૦૭.૦૨.૨૦૧૫ અરજી પર વર્તમાન અરજદાર દ્વારા ટ્રાયલ કોર્ટમાં નારાયણસાઈના કેસની સાથે તેના કેસની સુનાવણી માટે ખસેડવામાં આવ્યો હતો, (જેમાં તે આરોપી ન હતો).૨૭.૦૨.૨૦૧૫ પર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આ અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.આમ, વર્તમાન અરજદારની વિનંતી મુજબ બંને કેસોનું જોડાણ નકારી કાઢવામાં આવ્યું હતું.દરમિયાન, વર્તમાન અરજદારે હાઈકોર્ટમાં સ્પીકિંગ ટુ મિનિટ્સ એપ્લિકેશન દાખલ કરી હતી જે ૦૯.૦૩.૨૦૧૫ પર નકારી કાઢવામાં આવી હતી.૧૦.૦૩.૨૦૧૫ રિમાન્ડ અરજી પર ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા સુનાવણી કરવામાં આવી હતી અને દલીલો પૂર્ણ થઈ હતી અને આ બાબતને આદેશો માટે ૨૪.૦૩.૨૦૧૫ પર રાખવામાં આવી હતી, તે દિવસે કોઈક રીતે, આદેશ જાહેર કરવામાં આવ્યો ન હતો પરંતુ આગામી તારીખે એટલે કે ૨૫.૦૩.૨૦૧૫ પર જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.રિમાન્ડ અરજીને મંજૂરી આપતા આદેશની જાહેરાત પછી, વર્તમાન અરજી વર્તમાન અરજદાર દ્વારા ૨૫.૦૩.૨૦૧૫ પર ખસેડવામાં આવી હતી અને તે ૨૫.૦૩.૨૦૧૫

પર નકારી કાઢવામાં આવી હતી.માનનીય હાઈકોર્ટ સ્ટર તેમજ વર્તમાન અરજદાર દ્વારા પસંદ કરવામાં આવેલી અરજીઓની કાર્યવાહી, આ બાબતની સુનાવણી થઈ શકી ન હતી અને આખરે ૨૫.૦૩.૨૦૧૫ રિમાન્ડ અરજી પર મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.૨૬.૦૩.૨૦૧૫ પર હાલની અરજી ૨૦૧૫ની વિશેષ ફોજદારી અરજી નં.1૮૫૩ હોવાથી તેને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવ્યું હતું અને માનનીય અદાલત દ્વારા આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.આ આદેશ દ્વારા વર્તમાન અરજદારને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલવાનું કહેવામાં આવ્યું હતું, તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું છે.તે જ દિવસે એટલે કે ૨૬.૦૩.૨૦૧૫ પર, લગભગ ૨૨ વાગ્યે:૪૫ કલાકોમાં, વર્તમાન અરજદારને સુરતની લાજપોર જેલમાં મોકલવામાં આવ્યો હતો.

હું આદરપૂર્વક કહું છું અને રજૂ કરું છું કે આ સોગંદનામું તથ્યોને રેકૉર્ડ પર લાવવાના મર્યાદિત હેતુ માટે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે, જે કોઈ કારણોસર, વર્તમાન અરજદાર દ્વારા રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું નથી અને વર્તમાન અરજી દાખલ કરવી એ કટોકટીની ફાઈલિંગ હોઈ શકે છે."

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, શ્રી અમીન પ્રાર્થના કરે છે કે આ અરજીમાં કોઈ યોગ્યતા ન હોવાથી તેને નકારી કાઢવામાં આવે.

પક્ષકારો વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલને સાંભળ્યા પછી અને રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીને જોયા પછી, મારા ધ્યાનમાં આવતો એકમાત્ર પ્રશ્ન એ છે કે શું નીચેની અદાલતે વિવાદિત આદેશ પસાર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી છે કે કેમ.

વિશ્લેષણ:

આ અરજી કાયદાના એક રસપ્રદ પ્રશ્નને જન્મ આપે છે.હું નીચે પ્રમાણે પ્રશ્ન તૈયાર કરી શકું છું:

“જો તપાસ અધિકારી દ્વારા પ્રથમ ૧૫ દિવસની અંદર રિમાન્ડ માટેની અરજી દાખલ કરવામાં આવે તો શું આરોપીની ધરપકડની તારીખથી પ્રથમ ૧૫ દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી પોલીસ રિમાન્ડ મંજૂર કરવાની અદાલતની સત્તામાં છે?અલગ શબ્દોમાં કહીએ તો, ૧૫ દિવસના પ્રથમ સમયગાળાની અંદર પોલીસ રિમાન્ડની માંગ કરતી અરજી દાખલ કરવાથી પરિસ્થિતિ બચી જશે કે કેમ જો કોઈ પણ કારણોસર આ અરજીની સુનાવણી તે સમયગાળા દરમિયાન કરવામાં ન આવે અને પોલીસ કસ્ટડી

માટેનો આદેશ પ્રથમ ૧૫ દિવસના સમયગાળાથી આગળ પસાર કરવામાં આવે."

સંહિતા, ૧૮૮૮ ની કલમ ૧૬૭, નીચે મુજબ વાંચે છે:

"કલમ ૧૬૭:જ્યારે ચોવીસ કલાકમાં તપાસ પૂર્ણ કરી શકાતી નથી ત્યારે પ્રક્રિયા:

(૧) જ્યારે પણ કોઈ વ્યક્તિની ધરપકડ કરવામાં આવે છે અને કસ્ટડીમાં અટકાયત કરવામાં આવે છે, અને એવું લાગે છે કે કલમ ૬૧ દ્વારા નિર્ધારિત ચોવીસ કલાકના સમયગાળાની અંદર તપાસ પૂર્ણ કરી શકાતી નથી, અને આરોપ અથવા માહિતી સારી રીતે આધારિત છે એમ માનવા માટે આધારો છે, ત્યારે પોલીસ સ્ટેશનનો પ્રભારી અધિકારી અથવા તપાસ કરનાર પોલીસ અધિકારી જો તે સબ-ઇન્સ્પેક્ટરના હોદ્દાથી નીચે ન હોય તો તરત જ નજીકના મેજિસ્ટ્રેટને કેસ સંબંધિત અહીં પછી સૂચવેલ ડાયરીમાં એન્ટ્રીઓની એક નકલ મોકલશે, અને તે જ સમયે આરોપીને આવા મેજિસ્ટ્રેટને મોકલશે.

(૨) આ કલમ હેઠળ આરોપી વ્યક્તિને જેની પાસે મોકલવામાં આવે છે તે મેજિસ્ટ્રેટ, ભલે તેની પાસે સમયાંતરે કેસની સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હોય કે ન હોય, તે મેજિસ્ટ્રેટને યોગ્ય લાગે તેવી કસ્ટડીમાં આરોપીની અટકાયતને સંપૂર્ણ રીતે પંદર દિવસથી વધુ ન હોય તેવી મુદત માટે અધિકૃત કરી શકે છે.જો તેની પાસે કેસ ચલાવવા અથવા તેને સુનાવણી માટે મોકલવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી, અને વધુ અટકાયતને બિનજરૂરી માને છે, તો તે આરોપીને આવા અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવાનો આદેશ આપી શકે છે:

પરંતુ ત્રીજા વર્ગના કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ અને બીજા વર્ગના કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ કે જેમને રાજ્ય સરકાર દ્વારા આ માટે વિશેષ સત્તા આપવામાં આવી નથી, તેઓ પોલીસની કસ્ટડીમાં અટકાયતને અધિકૃત કરશે નહીં.

(૩) પોલીસની કસ્ટડીમાં આ કલમ હેઠળ અટકાયતને અધિકૃત કરનાર મેજિસ્ટ્રેટ આમ કરવા માટેના તેના કારણો નોંધશે.

(૪) જો આવો આદેશ જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ અથવા પેટા-વિભાગીય મેજિસ્ટ્રેટ સિવાયના મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આપવામાં આવે છે, તો તે તેના આદેશની એક

નકલ, તેને બનાવવાના તેના કારણો સાથે, મેજિસ્ટ્રેટને મોકલશે, જેમને તે તરત જ ગોંણ છે."

દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૧૬૭ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"કલમ ૧૬૭:પ્રક્રિયા જ્યારે તપાસ ચોવીસ કલાકમાં પૂર્ણ કરી શકાતી નથી.

(૧) જ્યારે પણ કોઈ વ્યક્તિની ધરપકડ કરવામાં આવે અને કસ્ટડીમાં અટકાયત કરવામાં આવે અને એવું લાગે કે કલમ ૫૭ દ્વારા નિર્ધારિત ચોવીસ કલાકના સમયગાળાની અંદર તપાસ પૂર્ણ કરી શકાતી નથી, અને આરોપ અથવા માહિતી સારી રીતે સ્થાપિત છે એવું માનવા માટે આધારો છે, ત્યારે પોલીસ સ્ટેશનનો પ્રભારી અધિકારી અથવા તપાસ કરનાર પોલીસ અધિકારી, જો તે સબ-ઇન્સ્પેક્ટરના હોદ્દાથી નીચે ન હોય, તો તરત જ નજીકના ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટને કેસ સંબંધિત અહીં પછી સૂચવેલ ડાયરીમાં એન્ટ્રીઓની એક નકલ મોકલશે, અને તે જ સમયે આરોપીને આવા મેજિસ્ટ્રેટને મોકલશે.

(૨) જે મેજિસ્ટ્રેટને આ કલમ હેઠળ આરોપી વ્યક્તિને મોકલવામાં આવે છે, પછી ભલે તે કેસની સુનાવણી કરવા માટે તેની પાસે અધિકારક્ષેત્ર હોય કે ન હોય, તે મેજિસ્ટ્રેટ સમયાંતરે, જેમ કે મેજિસ્ટ્રેટને યોગ્ય લાગે તેવી કસ્ટડીમાં આરોપીની અટકાયતને સંપૂર્ણ રીતે પંદર દિવસથી વધુ ન હોય તેવી મુદત માટે અધિકૃત કરી શકે છે; અને જો તેની પાસે કેસ ચલાવવા અથવા તેને સુનાવણી માટે સોંપવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી, અને વધુ અટકાયતને બિનજરૂરી માને છે, તો તે આરોપીને આવા અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવાનો આદેશ આપી શકે છે:

પૂરી પાડવામાં આવેલ છે કે –

(ક) મેજિસ્ટ્રેટ આરોપી વ્યક્તિની અટકાયતને, પોલીસની કસ્ટડી સિવાય, પંદર દિવસના સમયગાળા કરતાં વધુ સમય માટે અધિકૃત કરી શકે છે; જો તેને સંતોષ થાય કે આમ કરવા માટે પૂરતા આધારો અસ્તિત્વમાં છે, પરંતુ કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ આ ફક્ત હેઠળ કસ્ટડીમાં આરોપી વ્યક્તિની અટકાયતને કુલ સમયગાળા કરતાં વધુ સમય માટે અધિકૃત કરશે નહીં,

(i) નેવું દિવસ, જ્યાં તપાસ એક

મૃત્યુદંડ, આજીવન કેદ અથવા ઓછામાં ઓછી દસ વર્ષની કેદની સજા પામતો ગુનો;

(ર) સાઠ દિવસ, જ્યાં તપાસ અન્ય કોઈ ગુના સાથે સંબંધિત હોય અને, કેસ હોય તે પ્રમાણે, નેવું દિવસ અથવા સાઠ દિવસની મુદત પૂરી થાય ત્યારે, આરોપી વ્યક્તિને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવશે, જો તે જામીન આપવા તૈયાર હોય અને રજૂ કરે, અને આ પેટા-કલમ હેઠળ જામીન પર મુક્ત કરાયેલી દરેક વ્યક્તિને તે પ્રકરણના હેતુઓ માટે પ્રકરણ XXXIII ની જોગવાઈઓ હેઠળ મુક્ત કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે.

(ખ) જ્યાં સુધી આરોપી તેની સમક્ષ રજૂ ન થાય ત્યાં સુધી કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ આ કલમ હેઠળ કોઈપણ કસ્ટડીમાં અટકાયતને અધિકૃત કરશે નહીં;

(સી) ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા આ માટે વિશેષ સત્તા ન ધરાવતા બીજા વર્ગના કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ પોલીસની કસ્ટડીમાં અટકાયતને અધિકૃત કરશે નહીં.

સમજૂતી I-શંકાઓને ટાળવા માટે, આથી જાહેર કરવામાં આવે છે કે, ફકરા (અ) માં નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની સમાપ્તિ હોવા છતાં, આરોપી જ્યાં સુધી જામીન ન આપે ત્યાં સુધી તેને કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવશે.

સ્પષ્ટીકરણ ૨-જો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થાય કે શું આરોપી વ્યક્તિને ફકરા (બી) હેઠળ જરૂરીયાત મુજબ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, તો આરોપી વ્યક્તિની રજૂઆત અટકાયતને અધિકૃત કરતા આદેશ પર તેની સહી દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે.

(૨એ) પેટા-કલમમાં જે કંઈપણ સમાવિષ્ટ છે તે છતાં

(૧) અથવા પેટા-કલમ (૨), પોલીસ સ્ટેશનનો પ્રભારી અધિકારી અથવા તપાસ કરનાર પોલીસ અધિકારી, જો તે સબ-ઇન્સ્પેક્ટરના હોદ્દાથી નીચે ન હોય તો, જ્યાં ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ ઉપલબ્ધ ન હોય ત્યાં, નજીકના કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટને મોકલી શકે છે, જેમને ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ અથવા મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટની સત્તાઓ આપવામાં આવી છે, કેસ સંબંધિત અહીં પછી સૂચવેલ ડાયરીમાં પ્રવેશની એક નકલ, અને તે જ સમયે, આરોપીને આવા કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટને મોકલશે, અને તે પછી આવા કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટ, લેખિતમાં નોંધાયેલા કારણો માટે, આરોપી વ્યક્તિની અટકાયતને અધિકૃત કરી શકે છે. એવી કસ્ટડીમાં કે જેને તે

કુલ મળીને સાત દિવસથી વધુની મુદત માટે યોગ્ય લાગે; અને, આમ અધિકૃત અટકાયતનો સમયગાળો સમાપ્ત થયા પછી, આરોપી વ્યક્તિને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવશે સિવાય કે જ્યાં આરોપી વ્યક્તિની વધુ અટકાયત માટેનો આદેશ આવા આદેશ આપવા માટે સક્ષમ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હોય; અને, જ્યાં આવી વધુ અટકાયત માટેનો આદેશ આપવામાં આવે છે, તે સમયગાળા દરમિયાન આરોપી વ્યક્તિને આ પેટા-કલમ હેઠળ એકિઝક્યુટિવ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા કરવામાં આવેલા આદેશો હેઠળ કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવ્યો હતો, તે પેટા-કલમ (૨) ના પરંતુકના પેરા-ગ્રાફ (એ) માં નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની ગણતરી કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.):

પરંતુ ઉપરોક્ત સમયગાળો પૂરો થાય તે પહેલાં, કાર્યકારી મેજિસ્ટ્રેટ નજીકના ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટને કેસના રેકૉર્ડ્સની સાથે કેસ સંબંધિત ડાયરીમાં લખેલી એન્ટ્રીઓની એક નકલ મોકલશે, જે તેને પોલીસ સ્ટેશનના પ્રભારી અધિકારી અથવા તપાસ કરી રહેલા પોલીસ અધિકારી દ્વારા મોકલવામાં આવી હતી.

(૩) પોલીસની કસ્ટડીમાં આ કલમ હેઠળ અટકાયતને અધિકૃત કરનાર મેજિસ્ટ્રેટ આમ કરવા માટેના તેના કારણો નોંધશે.

(૪) આવો આદેશ આપતા મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ સિવાયના કોઈપણ મેજિસ્ટ્રેટે તેના આદેશની નકલ, તેને બનાવવાના કારણો સાથે, મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવી પડશે.

(૫) જો મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા સમન્સ કેસ તરીકે સુનાવણી કરી શકાય તેવા કોઈ પણ કેસમાં, આરોપીની ધરપકડ કરવામાં આવી તે તારીખથી છ મહિનાના સમયગાળાની અંદર તપાસ પૂર્ણ ન થાય, તો મેજિસ્ટ્રેટ ગુનાની વધુ તપાસ અટકાવવાનો આદેશ આપશે, સિવાય કે તપાસ કરનાર અધિકારી મેજિસ્ટ્રેટને સંતોષ આપે કે વિશેષ કારણોસર અને ન્યાયના હિતમાં છ મહિનાના સમયગાળા પછી તપાસ ચાલુ રાખવી જરૂરી છે.

(૬) પેટા-કલમ (૫) હેઠળ ગુનાની વધુ તપાસને અટકાવવાનો કોઈ આદેશ કરવામાં આવ્યો હોય, તો સેશન્સ જજ, જો તેને સંતોષ થાય કે, તેને કરવામાં આવેલી અરજી પર અથવા અન્યથા, ગુનાની વધુ તપાસ થવી જોઈએ, તો પેટા-કલમ (૫) હેઠળ કરવામાં આવેલા આદેશને ખાલી કરી શકે છે અને જામીન અને અન્ય બાબતોના સંદર્ભમાં આવા નિર્દેશોને આધિન ગુનાની વધુ તપાસ કરવાનો નિર્દેશ આપી શકે છે."

જૂની સંહિતાની કલમ ૩૪૪ (હવે કલમ ૩૦૯) નીચે મુજબ વાંચે છે:

“કલમ ૩૪૪:કાર્યવાહી મુલતવી રાખવાની અથવા સ્થગિત કરવાની સત્તા

(૧) દરેક તપાસ અથવા સુનાવણીમાં, કાર્યવાહી શક્ય તેટલી ઝડપથી હાથ ધરવામાં આવશે અને ખાસ કરીને, જ્યારે સાક્ષીઓની તપાસ એકવાર શરૂ થઈ જાય, ત્યારે જ્યાં સુધી હાજર તમામ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે દરરોજ ચાલુ રાખવામાં આવશે, સિવાય કે અદાલતને કારણો નોંધવા માટે બીજા દિવસની બહાર તેનું સ્થગન જરૂરી લાગે.

(૧એ) જો સાક્ષીની ગેરહાજરી અથવા અન્ય કોઈ વાજબી કારણને લીધે, કોઈ તપાસ અથવા સુનાવણીની શરૂઆતને મુલતવી રાખવી અથવા સ્થગિત કરવી જરૂરી અથવા સલાહભર્યું બને, તો અદાલત, જો તેને યોગ્ય લાગે, તો લેખિત આદેશ દ્વારા, તેના કારણોને અટકાવી શકે છે, સમયાંતરે, તેને યોગ્ય લાગે તેવી શરતો પર, તે વાજબી લાગે તેવા સમય માટે મુલતવી અથવા સ્થગિત કરી શકે છે, અને જો કસ્ટડીમાં હોય તો આરોપીના રિમાન્ડની બાંહેધરી આપી શકે છે:રિમાન્ડ-પરંતુ કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ આરોપી વ્યક્તિને એક સમયે પંદર દિવસથી વધુની મુદત માટે આ કલમ હેઠળ કસ્ટડીમાં મોકલી શકશે નહિ.

[વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યારે સાક્ષીઓ હાજરીમાં હોય, ત્યારે લેખિતમાં નોંધાવવાના વિશેષ કારણો સિવાય, તેમની તપાસ કર્યા વિના કોઈ સ્થગન અથવા મુલતવી આપવામાં આવશે નહીં.]

(૨) ઉચ્ચ અદાલત સિવાયની અદાલત દ્વારા આ કલમ હેઠળ કરવામાં આવેલ દરેક આદેશ પ્રિસાઈડિંગ જજ અથવા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા હસ્તાક્ષરિત લેખિતમાં હોવો જોઈએ.

સમજૂતી.-રિમાન્ડ માટે વાજબી કારણ.-જો આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાની શંકા ઉભી કરવા માટે પૂરતા પુરાવા મેળવવામાં આવ્યા હોય અને તે સંભવિત લાગે છે કે વધુ પુરાવા રિમાન્ડ દ્વારા મેળવી શકાય છે, તો આ રિમાન્ડ માટેનું વાજબી કારણ છે."

નવી સંહિતાની કલમ ૩૦૯ નીચે મુજબ છે:

૩૦૯. કાર્યવાહી મોકૂફ રાખવાની અથવા મોકૂફ રાખવાની સત્તા.

(૧) દરેક તપાસ અથવા સુનાવણીમાં, કાર્યવાહી શક્ય તેટલી ઝડપથી હાથ ધરવામાં આવશે, અને ખાસ કરીને, જ્યારે સાક્ષીઓની તપાસ એકવાર શરૂ થઈ જાય, ત્યારે જ્યાં સુધી હાજર તમામ સાક્ષીઓની તપાસ

કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે દરરોજ ચાલુ રહેશે, સિવાય કે અદાલતને કારણો નોંધવા માટે બીજા દિવસની બહાર તેનું સ્થગન જરૂરી લાગે.

(૨) જો અદાલત, કોઈ ગુનાની નોંધ લીધા પછી અથવા સુનાવણી શરૂ થયા પછી, કોઈપણ તપાસ અથવા સુનાવણીની શરૂઆતને મુલતવી રાખવી અથવા સ્થગિત કરવી જરૂરી અથવા સલાહભર્યું લાગે, તો તે સમયાંતરે, નોંધાવવાના કારણોસર, તેને યોગ્ય લાગે તેવી શરતો પર તે વાજબી લાગે તેવા સમય માટે મુલતવી અથવા સ્થગિત કરી શકે છે, અને જો કસ્ટડીમાં હોય તો આરોપીને વોરંટ દ્વારા રિમાન્ડ કરી શકે છે:પરંતુ કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ આરોપી વ્યક્તિને એક સમયે પંદર દિવસથી વધુની મુદત માટે આ કલમ હેઠળ કસ્ટડીમાં મોકલી શકશે નહીં.

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યારે સાક્ષીઓ હાજર હોય, ત્યારે લેખિતમાં નોંધાવવાના વિશેષ કારણો સિવાય, તેમની તપાસ કર્યા વિના કોઈ સ્થગન અથવા મુલતવી આપવામાં આવશે નહિ.૧ પરંતુ એ પણ કે માત્ર આરોપી વ્યક્તિને તેના પર લાદવામાં આવનારી સૂચિત સજા સામે કારણ દર્શાવવા માટે સક્ષમ બનાવવાના હેતુસર કોઈ સ્થગન આપવામાં આવશે નહીં.]

સમજૂતી ૧.- જો આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાની શંકા ઉભી કરવા માટે પૂરતા પુરાવા મેળવવામાં આવ્યા હોય અને તે સંભવિત લાગે છે કે વધુ પુરાવા રિમાન્ડ દ્વારા મેળવી શકાય છે, તો આ રિમાન્ડ માટેનું વાજબી કારણ છે.

સમજૂતી ૨.- જે શરતો પર મોકૂફી અથવા મોકૂફી આપવામાં આવી શકે છે તેમાં, યોગ્ય કિસ્સાઓમાં, ફરિયાદી પક્ષ અથવા આરોપી દ્વારા ખર્ચની ચુકવણીનો સમાવેશ થાય છે."

વ્યક્તિની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા સર્વોચ્ચ છે.

તમામ સંસ્કારી સમાજોમાં તેનું મહત્વ.આપણું બંધારણ વ્યક્તિની વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાને એટલી પવિત્ર માને છે કે તે બંધારણના ભાગ ૩ માં કલમ ૨૧ અને ૨૨ માં સ્થાપિત છે જે મૂળભૂત અધિકારો સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૨૧ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૨૧.જીવન અને વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ:-

કાયદા દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયા સિવાય કોઈ પણ વ્યક્તિને તેના જીવન અથવા વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાથી વંચિત રાખી શકાશે નહીં.

તે વ્યક્તિના જીવન અને વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ કરે છે, પછી ભલે તે નાગરિક હોય કે ન હોય અને આદેશ આપે છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિને કાયદા દ્વારા સ્થાપિત પ્રક્રિયા સિવાય તેના જીવન અથવા વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતાથી વંચિત રાખવામાં આવશે નહીં.

બંધારણની કલમ ૨૨ અમુક કિસ્સાઓમાં ધરપકડ અને અટકાયત સામે રક્ષણ આપે છે. કલમ (૧) અને (૨) અમારા હેતુ માટે સુસંગત છે અને અહીં પુનઃઉત્પાદિત કરી શકાય છે:

"૨૨.અમુક કિસ્સાઓમાં ધરપકડ અને અટકાયત સામે રક્ષણ: _

(૧) ધરપકડ કરાયેલી કોઈ પણ વ્યક્તિને આવી ધરપકડ માટેના આધારો વિશે શક્ય તેટલી વહેલી તકે જાણ કર્યા વિના કસ્ટડીમાં અટકાયતમાં રાખવામાં આવશે નહીં અને ન તો તેને તેની પસંદગીના વકીલ દ્વારા સલાહ લેવાનો અને તેનો બચાવ કરવાનો અધિકાર નકારવામાં આવશે.

(૨) દરેક વ્યક્તિ કે જેની ધરપકડ કરવામાં આવે છે અને કસ્ટડીમાં અટકાયત કરવામાં આવે છે તેને મેજિસ્ટ્રેટની અદાલતના ધરપકડના સ્થળથી મુસાફરી માટે જરૂરી સમયને બાદ કરતાં આવી ધરપકડના ચોવીસ

કલાકના સમયગાળાની અંદર નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવશે અને આવી કોઈ પણ વ્યક્તિને મેજિસ્ટ્રેટની સત્તા વિના ઉપરોક્ત સમયગાળા પછી કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવશે નહીં.

કલમ ૨૨ ની કલમ (૨) આદેશ આપે છે કે દરેક વ્યક્તિ જે ધરપકડ કરાયેલ અને કસ્ટડીમાં અટકાયત કરાયેલ વ્યક્તિને ધરપકડના સ્થળથી મેજિસ્ટ્રેટની અદાલત સુધીની મુસાફરી માટે જરૂરી સમયને બાદ કરતાં આવી ધરપકડના ચોવીસ કલાકના સમયગાળાની અંદર નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવશે અને વધુમાં આદેશ આપવામાં આવ્યો છે કે કોઈ પણ વ્યક્તિને મેજિસ્ટ્રેટની સત્તા વિના આવી ધરપકડના ૨૪ કલાકના સમયગાળા પછી કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવશે નહીં. આ રાજ્ય પરની બંધારણીય જવાબદારી છે, જેનું પાલન તે બધાએ કરવું જોઈએ જેમણે તેમની કાનૂની ફરજો નિભાવવા માટે ધરપકડ કરવી પડે છે.

વિવાદ સાથે સંબંધિત ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કેટલીક જોગવાઈઓ નોંધવામાં આવી શકે છે. સંહિતાનું પ્રકરણ-૫ વ્યક્તિઓની ધરપકડ સાથે સંબંધિત છે. કલમ ૫૭, જે ઉપરોક્ત પ્રકરણમાં દેખાય છે, તે નિર્ધારિત સમયગાળાની બહાર ધરપકડ અને અટકાયત કરવાની સત્તાની મર્યાદાઓની જોગવાઈ કરે છે. તેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે કોઈ પણ પોલીસ

અધિકારી વોરંટ વિના ધરપકડ કરાયેલ વ્યક્તિને કેસની તમામ પરિસ્થિતિઓમાં વાજબી હોય તેના કરતાં વધુ લાંબા સમય સુધી કસ્ટડીમાં રાખી શકશે નહીં અને કલમ ૧૬૭ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટના વિશેષ આદેશની ગેરહાજરીમાં, મેજિસ્ટ્રેટની અદાલતની મુસાફરીના સ્થળથી મુસાફરી માટે જરૂરી સમય સિવાયનો સમયગાળો ચોવીસ કલાકથી વધુ નહીં હોય.ઉપરોક્ત કલમ એ સ્વતંત્રતાને જાળવી રાખવાના અને સ્વતંત્રતામાં ઓછામાં ઓછા ઘટાડાને મર્યાદિત કરવાના ઇરાદાનો સંકેત છે.

છઠ્ઠું પ્રકરણ દેખાવને મજબૂર કરવાની પ્રક્રિયા સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૭૩, જે ઉપરોક્ત પ્રકરણમાં દેખાય છે, તે વ્યક્તિઓ સામે વોરંટ જારી કરવા સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૭૩ની પેટા-કલમ (૧) એવી જોગવાઈ કરે છે કે મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ અથવા પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટ તેમના સ્થાનિક અધિકારક્ષેત્રની અંદરની કોઈપણ વ્યક્તિને ભાગી છૂટેલા કોઈપણ ગુનેગાર, ઘોષિત ગુનેગાર અથવા જામીનપાત્ર ન હોય તેવા ગુનામાં આરોપી હોય અને ધરપકડથી બચી રહી હોય તેવી કોઈપણ વ્યક્તિની ધરપકડ માટે વોરંટ મોકલી શકે છે.કલમ ૭૩ની પેટા-કલમ (૩) એ જોગવાઈ કરે છે કે, જ્યારે જે વ્યક્તિની વિરુદ્ધ આવા વોરંટ જારી કરવામાં આવે છે તેની ધરપકડ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેને વોરંટ સાથે નજીકના પોલીસ અધિકારીને સોંપવામાં આવશે, જે તેને આ કેસમાં અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ લઈ જશે, સિવાય કે કલમ ૭૧

હેઠળ સુરક્ષા લેવામાં આવે.કલમ ૭૩ની પેટા-કલમ (૩) એ જોગવાઈ કરે છે કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિની ધરપકડ કરવામાં આવે છે, જેની સામે મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા વોરંટ જારી કરવામાં આવે છે, ત્યારે તેને સમય ગુમાવ્યા વિના નજીકના પોલીસ સ્ટેશનમાં લઈ જવો જરૂરી છે અને પોલીસ અધિકારીએ તેને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવો જરૂરી છે.આ જોગવાઈઓ સૂચવે છે કે પોલીસને તે વતી યોગ્ય સત્તા વિના આરોપી વ્યક્તિની અટકાયત કરવાની ઓછામાં ઓછી સત્તા આપવામાં આવી છે.

આગામી કલમ, જે હાથ પરના મુદ્દા સાથે સંબંધિત છે, તે કલમ ૧૬૭ છે, જે પ્રકરણ-XII માં દેખાય છે, જે પોલીસને માહિતી અને તપાસ કરવાની તેમની સત્તાઓ સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૧૬૭ નીચે મુજબ જોગવાઈ કરે છે:

"૧૬૭(૧) જ્યારે પણ કોઈ વ્યક્તિની ધરપકડ કરવામાં આવે છે અને કસ્ટડીમાં અટકાયત કરવામાં આવે છે, અને એવું લાગે છે કે કલમ ૫૭ દ્વારા નિર્ધારિત ચોવીસ કલાકના સમયગાળાની અંદર તપાસ પૂર્ણ કરી શકાતી નથી, અને આરોપ અથવા માહિતી સારી રીતે સ્થાપિત છે એમ માનવા માટે આધારો છે, ત્યારે પોલીસ સ્ટેશનનો પ્રભારી અધિકારી અથવા તપાસ કરનાર પોલીસ અધિકારી, જો તે સબ-ઇન્સ્પેક્ટરના હોદ્દાથી નીચે ન હોય, તો તરત જ નજીકના ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટને કેસ

સંબંધિત અહીં પછી સૂચવેલ ડાયરીમાં એન્ટ્રીઓની એક નકલ મોકલશે, અને તે જ સમયે આરોપીને આવા મેજિસ્ટ્રેટને મોકલશે.

(૨) જે મેજિસ્ટ્રેટને આ કલમ હેઠળ આરોપી વ્યક્તિને મોકલવામાં આવે છે, પછી ભલે તે કેસની સુનાવણી કરવા માટે તેની પાસે અધિકારક્ષેત્ર હોય કે ન હોય, તે સમયાંતરે, આવા મેજિસ્ટ્રેટને યોગ્ય લાગે તેવી કસ્ટડીમાં આરોપીની અટકાયતને અધિકૃત કરી શકે છે, જે સંપૂર્ણ રીતે પંદર દિવસથી વધુ ન હોય; અને જો તેની પાસે કેસ ચલાવવા અથવા તેને ટ્રાયલ માટે મોકલવાનો કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી, અને વધુ અટકાયતને બિનજરૂરી માને છે, તો તે આરોપીને આવા અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતા મેજિસ્ટ્રેટને મોકલવાનો આદેશ આપી શકે છે.

પૂરી પાડવામાં આવેલ કે –

(ક) મેજિસ્ટ્રેટ આરોપી વ્યક્તિની અટકાયતને પંદર દિવસની અવધિ સિવાય અન્યથા પોલીસ કસ્ટડીમાં રાખવાની સત્તા આપી શકે છે, જો તેને સંતોષ થાય કે આમ કરવા માટે પૂરતા આધારો અસ્તિત્વમાં છે, પરંતુ કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ આ ફકરા હેઠળ કસ્ટડીમાં આરોપી વ્યક્તિની અટકાયતને અધિકૃત કરશે નહીં.

(૧) નેવું દિવસ, જ્યાં તપાસ મૃત્યુદંડ, આજીવન કેદ અથવા ઓછામાં ઓછી દસ વર્ષની કેદની સજાને પાત્ર ગુના સાથે સંબંધિત હોય;

(૨) સાઠ દિવસ, જ્યાં તપાસ અન્ય કોઈ ગુના સાથે સંબંધિત હોય:અને, ઉપરોક્ત નેવું દિવસનો સમયગાળો અથવા કેસ હોય તે પ્રમાણે સાઠ દિવસનો સમયગાળો પૂરો થયા પછી, આરોપી વ્યક્તિ જામીન આપવા તૈયાર હોય અને જામીન આપે તો તેને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવશે, અને આ પેટા-કલમ હેઠળ જામીન પર મુક્ત કરાયેલી દરેક વ્યક્તિને તે પ્રકરણના હેતુઓ માટે પ્રકરણ XXXIII ની જોગવાઈઓ હેઠળ આમ મુક્ત કરવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવશે.

(ખ) જ્યાં સુધી આરોપી તેની સમક્ષ રજૂ ન થાય ત્યાં સુધી કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ આ કલમ હેઠળ કોઈપણ કસ્ટડીમાં અટકાયતને અધિકૃત કરશે નહીં;

(સી) બીજા વર્ગના કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ, જેને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા આ માટે વિશેષ સત્તા આપવામાં આવી નથી, તે પોલીસની કસ્ટડીમાં અટકાયતને અધિકૃત કરશે નહીં.

આમ, કલમ ૧૬૭ એવા કેસોની જોગવાઈ કરે છે જ્યાં તપાસ કરવામાં આવે.

કલમ ૫૭ દ્વારા નિર્ધારિત ૨૪ કલાકની અંદર પૂર્ણ કરી શકાતી નથી અને પોલીસને તપાસ માટે વધુ સમયની જરૂર છે.આવા કિસ્સામાં, પોલીસ અધિકારીએ આરોપીને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવો જરૂરી છે અને મેજિસ્ટ્રેટને પોલીસ કસ્ટડી અથવા ન્યાયિક કસ્ટડીમાં આરોપીની અટકાયત કરવાની સ્વતંત્રતા અને/અથવા વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવે છે.જે સમયગાળા દરમિયાન મેજિસ્ટ્રેટ આરોપીને કસ્ટડીમાં મોકલી શકે છે તે સમગ્ર પંદર દિવસથી વધુ ન હોય તેવી મુદત માટે મર્યાદિત છે.જો મેજિસ્ટ્રેટને સંતોષ થાય કે આપું કરવા માટે પૂરતા કારણો અસ્તિત્વમાં છે, તો કલમ ૧૬૭ની જોગવાઈમાં આરોપીની પંદર દિવસની અવધિથી વધુ ન્યાયિક કસ્ટડીમાં અટકાયતની જોગવાઈ છે.જો કે, આવા રિમાન્ડ ૯૦ દિવસ સુધી મર્યાદિત છે જ્યાં ગુના માટે મૃત્યુદંડ, આજીવન કેદ અથવા દસ વર્ષથી ઓછી ન હોય તેવી મુદતની સજા છે અને આ સમયગાળો ૬૦ દિવસ સુધી મર્યાદિત છે જ્યાં તપાસ અન્ય કોઈપણ ગુના સાથે સંબંધિત છે.આ પરંતુકમાં ૯૦ દિવસ અથવા ૬૦ દિવસના જંગલના સમયગાળા પછી આરોપીના જામીન પર વધવાના અધિકારની પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.આ પરંતુક વધુમાં આદેશ આપે છે કે જ્યાં સુધી આરોપી મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ ન થાય ત્યાં સુધી કોઈ પણ આરોપીને કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવશે નહીં અને કસ્ટડીમાં અટકાયતનો આદેશ આપવાની સત્તા પ્રથમ વર્ગના મેજિસ્ટ્રેટ સુધી મર્યાદિત છે.આવી સત્તા સેકન્ડ ક્લાસના મેજિસ્ટ્રેટને આપવામાં આવી નથી,

જેમને પોલીસની કસ્ટડીમાં અટકાયત કરવાની સત્તા ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા આ માટે વિશેષ સત્તા આપવામાં આવી નથી.

તેથી, કલમ ૧૬૭ની પેટા-કલમ (૨) એ સ્પષ્ટ કરે છે કે મેજિસ્ટ્રેટ તેને યોગ્ય લાગે તેવી કસ્ટડી આપી શકે છે, જેનો અર્થ છે કે તે પોલીસ કસ્ટડી અથવા ન્યાયિક કસ્ટડી આપી શકે છે.

આગામી વિભાગ, જેના પર આ મુદ્દાના સંબંધમાં કેટલીક દલીલો રજૂ કરવામાં આવી હતી, તે કલમ ૩૦૯ છે.વિભાગ ૩૦૯ પ્રકરણ-XXIV હેઠળ દેખાય છે જે પૂછપરછ અને ટ્રાયલની સામાન્ય સત્તાઓ સાથે સંબંધિત છે.પ્રકરણ-XXIV પૂછપરછ અને પરીક્ષણો અંગેની સામાન્ય જોગવાઈઓ સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૩૦૯ જ્યાં સુધી સુસંગત છે તે નીચે મુજબ છે:-

"૩૦૯.(૧) દરેક તપાસ અથવા સુનાવણીમાં, કાર્યવાહી શક્ય તેટલી ઝડપથી હાથ ધરવામાં આવશે, અને ખાસ કરીને, જ્યારે સાક્ષીઓની તપાસ એકવાર શરૂ થઈ જાય, ત્યારે જ્યાં સુધી હાજર તમામ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે દરરોજ ચાલુ રહેશે, સિવાય કે અદાલતને કારણે નોંધવા માટે બીજા દિવસની બહાર તેનું સ્થગન જરૂરી લાગે.

(૨) જો અદાલત, કોઈ ગુનાની નોંધ લીધા પછી અથવા સુનાવણી શરૂ થયા પછી, કોઈપણ તપાસ અથવા સુનાવણીની શરૂઆતને મુલતવી રાખવી અથવા સ્થગિત કરવી જરૂરી અથવા સલાહભર્યું લાગે, તો તે સમયાંતરે, નોંધાવવાના કારણોસર, તેને યોગ્ય લાગે તેવી શરતો પર તે વાજબી લાગે તેવા સમય માટે મુલતવી અથવા સ્થગિત કરી શકે છે, અને જો કસ્ટડીમાં હોય તો આરોપીને વોરંટ દ્વારા રિમાન્ડ કરી શકે છે.

પરંતુ કોઈ મેજિસ્ટ્રેટ આરોપી વ્યક્તિને એક સમયે પંદર દિવસથી વધુની મુદત માટે આ કલમ હેઠળ કસ્ટડીમાં મોકલી શકશે નહીં:

(બીજો અને ત્રીજો પરંતુક અવગણવામાં આવ્યો) સમજૂતી ૧.- જો આરોપીએ ગુનો કર્યો હોવાની શંકા ઉભી કરવા માટે પૂરતા પુરાવા મેળવવામાં આવ્યા હોય, અને તે સંભવિત લાગે છે કે વધુ પુરાવા રિમાન્ડ દ્વારા મેળવી શકાય છે, તો આ રિમાન્ડ માટે વાજબી કારણ છે.

કલમ ૩૦૯ની પેટા-કલમ (૧) સુનાવણીઓ ઝડપથી હાથ ધરવા માટે જોગવાઈ કરે છે.કલમ ૩૦૯ની પેટા-કલમ (૨) સુનાવણીની શરૂઆતને મુલતવી રાખવા અથવા કોઈપણ તપાસ અથવા સુનાવણીને સ્થગિત કરવાની જોગવાઈ કરે છે, જે નોંધવાના કારણો માટે કરી શકાય છે.આમ કરતી વખતે, અદાલતને આરોપીઓને કસ્ટડીમાં મોકલવાનો અધિકાર છે.કલમ ૩૦૯ ની

પેટા-કલમ (૨) માં દેખાતા શબ્દો એટલે કે "જો કસ્ટડીમાં હોય તો આરોપીને વોરંટ દ્વારા રિમાન્ડ કરી શકે છે" કલમ ૧૬૭ (૨) માં દેખાતા શબ્દો સાથે વિરોધાભાસી છે, એટલે કે "આવા મેજિસ્ટ્રેટને યોગ્ય લાગે તેવી કસ્ટડીમાં આરોપીની અટકાયતને અધિકૃત કરે છે".જ્યારે કે, કલમ ૧૬૭ (૨) પોલીસ કસ્ટડી અથવા ન્યાયિક કસ્ટડી આપવાની વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, કલમ ૩૦૯ (૨) દ્વારા આવી કોઈ વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવી નથી.એકમાત્ર રસ્તો, જે ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો છે, તે આરોપીઓને કસ્ટડીમાં મોકલવાનો છે.કલમ ૩૦૯ પ્રકરણ-XIV માં દેખાય છે જે પૂછપરછ અને ટ્રાયલ સાથે સંબંધિત છે, જ્યારે કલમ ૧૬૭ પ્રકરણ-XII માં દેખાય છે જે પોલીસને માહિતી અને તપાસ કરવાની તેમની સત્તાઓ સાથે સંબંધિત છે.મને જાણવા મળ્યું છે કે કલમ ૧૬૭ તપાસ દરમિયાન આરોપીની કસ્ટડી સાથે સંબંધિત છે.મેં તે સમયગાળાની મર્યાદાઓ પણ જોઈ છે જે દરમિયાન આરોપીઓને કસ્ટડીમાં રાખી શકાય છે.તેથી, ગુનાની નોંધ લીધા પછી, પ્રકરણ-XIV માં સમાવિષ્ટ પૂછપરછ અને સુનાવણીની સામાન્ય જોગવાઈઓ ચૂકવવામાં આવે છે અને કલમ ૩૦૯, જે પૂછપરછ અથવા સુનાવણી દરમિયાન આરોપીની કસ્ટડી સાથે સંબંધિત છે, ન્યાયિક કસ્ટડી આપવા સિવાય કોઈ વિવેકબુદ્ધિ છોડતી નથી.જ્યારે કલમ ૧૬૭ (૨) પોલીસ કસ્ટડી અથવા ન્યાયિક કસ્ટડી આપવાની વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, ત્યારે કલમ ૩૦૯ (૨) દ્વારા આવી કોઈ વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવી નથી, તેને

કસ્ટડીમાં મોકલવાનો એકમાત્ર વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો છે, જે કસ્ટડી, અમારા મતે, માત્ર ન્યાયિક કસ્ટડી હોઈ શકે છે.

કલમ ૧૬૭ની પેટા-કલમ (૨) અને સંહિતાની કલમ ૩૦૯ની પેટા-કલમ (૨) ની દ્રષ્ટિએ રિમાન્ડની સત્તા વચ્ચેનો તફાવત સ્પષ્ટ છે.હું આ અંગેના કેટલાક ઉદાહરણોની નોંધ લઈ શકું છું.

રઘુબીર સિંહ વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, (૧૯૮૬) ૪ એસસીસી ૪૮૧ માં,
સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“અમારી ચર્ચા અને કેસ-લોનું પરિણામ આ છે:

"કલમ ૧૬૭(૨) ની શરત હેઠળ આપવામાં આવેલો જામીન પર મુક્તિનો આદેશ સમય વીતી જવાથી, ચાર્જશીટ દાખલ થવાથી કે કલમ ૩૦૯(૨) હેઠળ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ આપવાથી રદબાતલ થતો નથી. જોકે, જામીન પર મુક્તિના આદેશને કલમ ૪૩૭(૫) અથવા કલમ ૪૩૯(૨) હેઠળ રદ કરી શકાય છે. સામાન્ય રીતે, જામીન રદ કરવાના આધાર મુખ્યત્વે ન્યાય પ્રશાસનની યોગ્ય પ્રક્રિયામાં દખલગીરી અથવા દખલગીરી કરવાનો પ્રયાસ, ન્યાયની પ્રક્રિયામાંથી છટકી જવું અથવા છટકવાનો પ્રયાસ કરવો, અથવા આપવામાં આવેલી

સ્વતંત્રતાનો દુરુપયોગ કરવાના હોય છે. સાક્ષીઓને ધાકધમકી આપીને કે ફોડીને, તપાસમાં દખલ કરીને, પુરાવા ઉભા કરીને અથવા પુરાવાનો નાશ કરીને ન્યાયના યોગ્ય પ્રશાસનમાં દખલગીરી કરી શકાય છે. દેશ છોડીને જઈને, ભૂગર્ભ થઈને અથવા અન્યથા પોતાની જાતને જામીનદારોની પહોંચ બહાર રાખીને ન્યાયની પ્રક્રિયામાંથી છટકી શકાય છે અથવા છટકવાનો પ્રયાસ કરી શકાય છે. તે સમાન અથવા અન્ય ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓમાં સામેલ થઈને તેને આપવામાં આવેલી સ્વતંત્રતાનો દુરુપયોગ કરી શકે છે. જ્યાં સાઠ દિવસમાં તપાસ પૂર્ણ ન કરવાના સરકારી પક્ષના દોષ (તપાસ પૂર્ણ કરવામાં નિષ્ફળતા) બદલ કલમ ૧૬૭(૨) ની શરત હેઠળ જામીન મંજૂર કરવામાં આવ્યા હોય, ત્યાં ચાર્જશીટ દાખલ કરીને ત્રુટિ દૂર થયા પછી, સત્તા પક્ષ એવા આધારે જામીન રદ કરવાની માંગ કરી શકે છે કે એવું માનવા માટે વ્યાજબી કારણો છે કે આરોપીએ બિન-જામીનપાત્ર ગુનો કર્યો છે અને તેની ધરપકડ કરીને કસ્ટડીમાં સોંપવો જરૂરી છે. છેલ્લે જણાવેલા કિસ્સામાં, ખરેખર ખૂબ જ મજબૂત આધારોની અપેક્ષા રાખવામાં આવશે."

ફરી એકવાર, સીબીઆઈ વિરુદ્ધ અનુપમ જેકુલકર્ણી (ઉપરોક્ત) માં ખંડપીઠે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“જો કે, અમે એ સ્પષ્ટ કરવા માંગીએ છીએ કે આવી પુનઃ ધરપકડ અથવા બીજી ધરપકડ અને પ્રથમ પંદર દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી પોલીસ કસ્ટડી માંગવી એ ચોક્કસ કેસ સિવાયના અન્ય કેસની તપાસના સંદર્ભમાં હોવી જોઈએ, જેના સંદર્ભમાં આરોપી પહેલેથી જ કસ્ટડીમાં છે. કલમ ૧૬૭ (૨) નું શાબ્દિક નિર્માણ કે કોઈ ચોક્કસ કેસની તપાસ દરમિયાન પહેલેથી જ ન્યાયિક કસ્ટડીમાં રહેલા વ્યક્તિની પોલીસ કસ્ટડી માટે નવા રિમાન્ડ કોઈ પણ સંજોગોમાં જારી કરી શકાતા નથી, તે અન્ય કેસની તપાસને ગંભીર રીતે અવરોધે છે, જેના મહત્વ પર કોઈ વિશેષ ભાર મૂકવાની જરૂર નથી. પ્રક્રિયાગત કાયદો ન્યાયના ઉદ્દેશોને આગળ વધારવા માટે છે અને તેને નિષ્ફળ બનાવવા માટે નથી. તે એક સ્વીકૃત નિયમ છે કે ન્યાયના અંતને આગળ વધારતા અર્થઘટનને પ્રાધાન્ય આપવું જોઈએ. એ વાત સાચી છે કે પોલીસ કસ્ટડી એ સમગ્ર તપાસનો અંત નથી પરંતુ તેમ છતાં તે તેની પ્રાથમિક આવશ્યકતાઓમાંની એક છે, ખાસ કરીને ગંભીર અને ઘોર ગુનાઓની તપાસમાં. વિધાનસભાએ પણ આની નોંધ લીધી અને મર્યાદિત પોલીસ કસ્ટડીને મંજૂરી આપી. પ્રથમ પંદર દિવસનો સમયગાળો સ્વાભાવિક રીતે તે ચોક્કસ કેસની તપાસના સંદર્ભમાં લાગુ થવો જોઈએ કે જેના માટે આરોપી કસ્ટડીમાં છે. પરંતુ આવી કસ્ટડીને એક જ આરોપી સાથે સંકળાયેલા સંપૂર્ણપણે અલગ

કેસના સંદર્ભમાં પોલીસ કસ્ટડી જેવી કસ્ટડીમાં નવા રિમાન્ડની માંગ કરવા માટે અવરોધ ન ગણી શકાય."

રાજ્ય વિરુદ્ધ દાઉદ ઈબ્રાહિમ કાસકર, (૨૦૦૦) ૧૦ એસ. સી. સી. ૪૩૮ માં સુપ્રીમ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

"તપાસ દરમિયાન ધરપકડ કરાયેલ વ્યક્તિની જે રીતે તપાસ એજન્સી દ્વારા અને મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા તેની સામે રજૂ કરવામાં આવે તે રીતે કાર્યવાહી કરવાની હોય છે, તે સંહિતાની કલમ ૧૬૭માં આપવામાં આવી છે. આ કલમ એવી વિચારણા કરે છે કે જ્યારે કલમ ૫૭ દ્વારા નિર્ધારિત રજ કલાકની અંદર તપાસ પૂર્ણ કરી શકાતી નથી અને એવું માનવા માટે આધારો છે કે ધરપકડ કરાયેલ વ્યક્તિ સામે લગાવવામાં આવેલ આરોપ સારી રીતે સ્થાપિત છે, ત્યારે તપાસ અધિકારી દ્વારા નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ આરોપીઓને રજૂ કરવા ફરજિયાત છે. આવી રજૂઆત પર મેજિસ્ટ્રેટ શરૂઆતમાં આરોપીની અટકાયતને પોલીસ કસ્ટડીમાં અથવા ન્યાયિક કસ્ટડીમાં ૧૫ દિવસથી વધુ ન હોય તેવી મુદત માટે અધિકૃત કરી શકે છે. ઉપરોક્ત ૧૫ દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી મેજિસ્ટ્રેટ પોલીસ કસ્ટડી સિવાય તેની વધુ અટકાયતને પણ અધિકૃત કરી શકે છે

જો તેને સંતોષ થાય કે આવી અટકાયત માટે પૂરતા આધારો અસ્તિત્વમાં છે."

દિનેશ ડાલમિયા વિરુદ્ધ સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન, (૨૦૦૭) ૮ એસસી ૭૭૦ માં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ અભિપ્રાય આપ્યો હતો:

“તે કાયદાના અર્થઘટનનો એક સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે તેને તેની સંપૂર્ણતામાં વાંચવું જોઈએ. કાયદાનું નિર્માણ એવી રીતે થવું જોઈએ કે જેથી તેની તમામ જોગવાઈઓને અસર મળે. સંસદ દ્વારા બે તબક્કે આરોપીના રિમાન્ડ પર વિચાર કરવામાં આવે છે; પૂર્વ-સંજ્ઞાન અને પોસ્ટ-સંજ્ઞાન. આ જ કેસમાં પણ, સંહિતાની કલમ ૧૭૩ના સંદર્ભમાં તપાસ અધિકારી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી આરોપપત્રની પ્રકૃતિને આધારે, જેની સામે ગુનો કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહેવાય છે અને જેની સામે તપાસ બાકી હોય ત્યારે પણ આવો કોઈ ગુનો કરવામાં આવ્યો નથી તે વ્યક્તિ સામે સંજ્ઞાન લઈ શકાય છે. જ્યાં સુધી કલમની પેટા-કલમ (૨) ના અર્થમાં આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં ન આવે ૧૭૩ સંહિતાની તપાસ બાકી છે. જો કે, અહીં અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, તે તપાસ અધિકારીને સંહિતાની કલમ ૧૭૩ની પેટા-કલમ (૮) ની શરતોમાં પોલીસ રિપોર્ટ દાખલ કરવા છતાં વધુ તપાસ હાથ ધરવા માટે પ્રતિબંધિત કરતું નથી.”

રામા ચૌધરી વિરુદ્ધ બિહાર રાજ્ય, (૨૦૦૯) ૬ એસ. સી. સી. ૩૪૬ માં સુપ્રીમ કોર્ટે નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો હતો:

“.....ઉપરોક્ત જોગવાઈ એ પણ સ્પષ્ટ કરે છે કે આગળની તપાસને મંજૂરી છે, જો કે, ફરીથી તપાસ પર પ્રતિબંધ છે.

કાયદો વધુ તપાસ માટે મેજિસ્ટ્રેટ પાસેથી પૂર્વ પરવાનગી લેવાની ફરજ પાડતો નથી. આરોપપત્ર દાખલ કર્યા પછી પણ વધુ તપાસ હાથ ધરવી એ પોલીસનો વૈધાનિક અધિકાર છે. પૂર્વ પરવાનગી વિના ફરીથી તપાસ પર પ્રતિબંધ છે. બીજી તરફ, વધુ તપાસને મંજૂરી છે.

પેટા-કલમ (૨) અને પેટા-કલમના સાદા વાંચનમાંથી (૮) કલમ ૧૭૩ હેઠળ, તે સ્પષ્ટ છે કે તપાસ પૂર્ણ થયા પછી પેટા-કલમ (૨) હેઠળ પોલીસ અહેવાલ રજૂ કર્યા પછી પણ, પોલીસને કલમ ૧૭૩ની પેટા-કલમ (૮) હેઠળ "આગળની" તપાસનો અધિકાર છે, પરંતુ "નવી તપાસ" અથવા "પુનઃ તપાસ" કરવાનો નહીં. "આગળ" નો અર્થ વધારાનો છે; વધુ; અથવા પૂરક. "વધુમાં" તપાસ, તેથી, અગાઉની તપાસની સાતત્યતા છે અને અગાઉની તપાસને સંપૂર્ણપણે નાબૂદ કરીને નવી તપાસ અથવા પુનઃ તપાસ શરૂ કરવાની નથી.

કલમ ૧૭૩ની પેટા-કલમ (૮) સ્પષ્ટપણે એવી કલ્પના કરે છે કે વધુ તપાસ પૂર્ણ થયા પછી, તપાસ એજન્સીએ મેજિસ્ટ્રેટને "વધુ" અહેવાલ મોકલવો પડશે, નહીં કે આવી તપાસ દરમિયાન મેળવેલા "વધુ" પુરાવા અંગેનો નવો અહેવાલ."

આમ, સુપ્રીમ કોર્ટના ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી જે સ્પષ્ટ થાય છે તે એ છે કે આરોપીના રિમાન્ડ પર બે તબક્કે વિચાર કરવામાં આવે છે: ((i) પૂર્વજ્ઞાન અને (ii) પશ્ચાતજ્ઞાન. જ્યારે કે, કલમ ૧૬૭ (૨) ની નોંધ લેવામાં આવી નથી અને કલમ ૩૦૯ (૨) ની નોંધ લેવામાં આવ્યા પછી જ લેવામાં આવે છે.

વર્તમાન કિસ્સામાં, અમે સંહિતાની કલમ ૩૦૯ (૨) સાથે વધુ ચિંતિત નથી કારણ કે સંહિતાની કલમ ૧૬૭ પોતે જ ચિત્રને ખૂબ જ સ્પષ્ટ કરે છે. એ નોંધવું ખૂબ જ દુઃખદ છે કે આ વિષય પર સુપ્રીમ કોર્ટના સૌથી મહત્વપૂર્ણ નિર્ણયની નીચેની અદાલતે અવગણના કરી હતી. તેનો કોઈ સંદર્ભ પણ નથી.

સુપ્રીમ કોર્ટે, અનુમ્પમ જે.કુલકર્ણી (સુપ્રા) માં તેના તમામ કાનૂની પાસાઓ પર વિચાર કર્યો છે, શું સંહિતાની કલમ ૧૬૭ (૧) હેઠળ જરૂરીયાત મુજબ ધરપકડ કરાયેલ અને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલ વ્યક્તિને પંદર

દિવસની પ્રારંભિક મુદત પૂરી થયા પછી પણ પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકાય છે.ઉપરોક્ત કેસમાં તથ્યોનો ઉલ્લેખ કરવો ઉપયોગી થઈ શકે છે.

આરોપીની ૪ ઓક્ટોબર ૧૯૯૧ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ૫ ઓક્ટોબર ૧૯૯૧ના રોજ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.પોલીસની વિનંતી પર તેને ૧૧ ઓક્ટોબર ૧૯૯૧ સુધી ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલી દેવામાં આવ્યો હતો.૧૦મી ઓક્ટોબર ૧૯૯૧ના રોજ ઓળખ પરેડનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ આરોપીએ પોલીસને સહકાર આપવાનો ઇનકાર કર્યો હોવાથી, ૧૧મી ઓક્ટોબર ૧૯૯૧ના રોજ પોલીસ કસ્ટડી માટે અરજી દાખલ કરી હતી, જેને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.જ્યારે તેને લઈ જવામાં આવી રહ્યો હતો, ત્યારે રસ્તામાં આરોપીએ બીમારીનો ઢોંગ કર્યો હતો.તેથી, તેમને હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા, જ્યાં તેઓ ૨૯ ઓક્ટોબર ૧૯૯૧ સુધી કેદ રહ્યા હતા.ત્યારબાદ મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા તેને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલીને જેલમાં મોકલી દેવામાં આવ્યો હતો.તે બધા દિવસોમાં પોલીસ તેને કસ્ટડીમાં ન લઈ શકી તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને, પોલીસે પૂછપરછ માટે ફરીથી પોલીસ કસ્ટડી માટે કોર્ટમાં અરજી કરી હતી.મેજિસ્ટ્રેટે ધર્મપાલના કેસ, ૧૯૮૧ Cri LJ ૧૧૦૩ (sic) પર આધાર રાખીને પોલીસ કસ્ટડીનો ઇનકાર કર્યો હતો.તેના પર સવાલ ઉઠાવતા, દિલ્હી હાઈકોર્ટ સમક્ષ પુનરીક્ષણ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, જેણે તેમને જામીન આપ્યા હતા.ઉચ્ચ અદાલતે આ પ્રશ્નનો નિર્ણય લીધો ન હતો કે,

"પંદર દિવસની પ્રારંભિક મુદત પૂરી થયા પછી પણ કોઈ વ્યક્તિને મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકાય કે નહીં, જેમની સમક્ષ તેને રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો".હાઈકોર્ટના આદેશને સુપ્રીમ કોર્ટમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો.ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો જવાબ આપતા, જયચંદ્ર રેડ્ડી, જે., કોર્ટ વતી બોલતા, વિવિધ નિર્ણયો પર વિચાર કર્યા પછી, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે આ મુદ્દા પર સુપ્રીમ કોર્ટના અન્ય કોઈ ચુકાદાઓ ન હતા, નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું:

"કલમ ૧૬૭ની પેટા-કલમ (૨) માં બનતી "સંપૂર્ણ રીતે પંદર દિવસની મુદત" માટે આવા મેજિસ્ટ્રેટને યોગ્ય લાગે તેવી કસ્ટડીમાં રહેલા શબ્દોને ધ્યાનમાં રાખીને હવે પ્રશ્ન એ છે કે જો પોલીસ કસ્ટડી હોય તો તે પ્રથમ પંદર દિવસના આ સમયગાળાની અંદર હોવી જોઈએ અને પછી અથવા વૈકલ્પિક રીતે નહીં, જો આવા રિમાન્ડ મેળવવામાં ન આવ્યા હોય અથવા પ્રથમ પંદર દિવસમાં પોલીસ કસ્ટડીના દિવસોની સંખ્યા ઓછી હોય, તો શું પોલીસ પછીથી પંદર દિવસના સંપૂર્ણ સમયગાળા માટે પોલીસ કસ્ટડી માંગી શકે છે, જેનો અગાઉ કોઈ ફાયદો થયો નથી અથવા બાકીના સમયગાળા દરમિયાન બાકીના દિવસો માટે. પરંતુ દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલા નેવું દિવસ અથવા સાઠ દિવસોનો સમયગાળો.ઉપર ઉલ્લેખિત નિર્ણયો ધરમ પાલ કેસ, ૧૯૮૧ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૧૦૩ (એસ. આઈ. સી.) માં દિલ્હી હાઈકોર્ટના ચુકાદા સિવાય આ પ્રશ્ન સાથે ચોક્કસપણે વ્યવહાર કરતા નથી.સામાન્ય ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને,

ખાસ કરીને પરંતુકમાં "પંદર દિવસના સમયગાળા સિવાય પોલીસની કસ્ટડીમાં" શબ્દોને ધ્યાનમાં રાખીને, એવું માનવું પડશે કે પ્રથમ પંદર દિવસની સમાપ્તિ પછીની કસ્ટડી માત્ર નેવું દિવસ અથવા સાઠ દિવસના બાકીના સમયગાળા દરમિયાન ન્યાયિક કસ્ટડી હોઈ શકે છે અને જો જરૂરી જણાય તો પોલીસ કસ્ટડીનો આદેશ માત્ર પંદર દિવસના પ્રથમ સમયગાળા દરમિયાન જ આપી શકાય છે.આ હદ સુધી ધરમ પાલના કેસમાં લેવામાં આવેલ ઢ્રષ્ટિકોણ.૧૯૮૧ Cri LJ ૧૧૦૩ (sic) સાચું છે.

ધરમ પાલના કેસ, ૧૯૮૧ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૧૦૩ (એસ. આઈ. સી.) માં દિલ્હી હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલો મત એ છે કે "સંહિતાની કલમ ૧૭૭ (૨) માં ઉલ્લેખિત પંદર દિવસના પ્રથમ સમયગાળા દરમિયાન કસ્ટડીની પ્રકૃતિને ન્યાયિક કસ્ટડીમાંથી પોલીસ કસ્ટડીમાં બદલી શકાય છે, અને પંદર દિવસ પછી, આરોપીઓને માત્ર ન્યાયિક કસ્ટડીમાં અથવા મેજિસ્ટ્રેટના આદેશ મુજબ અન્ય કોઈપણ કસ્ટડીમાં રાખવા જોઈએ, પરંતુ પોલીસની કસ્ટડીમાં નહીં".

ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ આ ઢ્રષ્ટિકોણને સુપ્રીમ કોર્ટે સમર્થન આપ્યું હતું.

વર્તમાન કેસમાં આરોપીની ૧૫ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને ૧૬ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ તેને વિશેષ ન્યાયાધીશ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.પોલીસે તે જ દિવસે રિમાન્ડ અરજી દાખલ કરીને તેની કસ્ટડી માટે અરજી કરી હતી.કોઈક કારણસર, આરોપી સાથે દોષ શોધવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, રજૂઆતની તારીખથી પંદર દિવસની અંદર કોઈ આદેશ પસાર કરી શકાયો ન હતો અને ૨૫મી માર્ચ ૨૦૧૫ના રોજ વિવાદિત આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.આમ સ્પષ્ટ છે કે આદેશની તારીખ એટલે કે ૨૫મી માર્ચ, ૨૦૧૫ સુધીમાં પ્રથમ પંદર દિવસની મુદત પૂરી થઈ ગઈ હતી.તેથી, નીચેની અદાલતે આરોપીઓને રજૂ કર્યાના પંદર દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી પોલીસ કસ્ટડી આપી શકાય તેવું ઠરાવવામાં ગંભીર ભૂલ કરી હતી.

બુધ સિંહ વિરુદ્ધ પંજાબ રાજ્ય, (૨૦૦૦) ૯ એસ. સી. સી. ૨૬૬ માં, તે નીચે મુજબ યોજાયો છે:

"પ.....હાઈકોર્ટનો વિવાદિત આદેશ સીઆરપીસીની કલમ ૧૬૭માં સમાવિષ્ટ વૈધાનિક જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કરે છે. પી. સી., કારણ કે તે પ્રથમ પંદર દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી સાત દિવસના સમયગાળા માટે પોલીસ રિમાન્ડને અધિકૃત કરે છે.સીબીઆઈ વિ. અનુપમ જે.કુલકર્ણી, (૧૯૯૨ Cri LJ ૨૭૬૮: એ. આઈ. આર. ૧૯૯૨ એસ. સી. ૧૭૬૮) આ અદાલતે કલમ ૧૬૭,

સીઆર. પી. સી. અને જણાવ્યું હતું કે પ્રથમ ૧૫ દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી પોલીસ કસ્ટડીમાં કોઈ અટકાયત ન હોઈ શકે, એવા કેસમાં પણ કે જ્યાં તે જ વ્યવહારમાં આરોપી દ્વારા કરવામાં આવેલા કેટલાક વધુ ગુનાઓ પછીના તબક્કે પ્રકાશમાં આવે.જો કે, ખંડપીઠે સ્પષ્ટતા કરી હતી કે જો એક જ ધરપકડ કરાયેલ આરોપી કોઈ અલગ વ્યવહારને કારણે ઉદ્ભવતા અન્ય કોઈ અથવા અલગ કેસમાં સામેલ હોય તો પ્રતિબંધ લાગુ પડતો નથી, આ કિસ્સામાં આવા દરેક કેસના સંદર્ભમાં રિમાન્ડનો સમયગાળો ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે.ઉચ્ચ ન્યાયાલયના વિવાદિત આદેશને આ સંજોગોમાં ટકાવી શકાતો નથી.

દેવેન્દ્ર કુમાર વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૧૦) ૩ એસ. સી. સી. (સી. આર. આઈ.) ૨૨૩ માં, તે નીચે મુજબ યોજાયો છે:

"૧૫.શ્રી લુથરા દ્વારા દલીલ કરાયેલા બીજા મુદ્દાના સંદર્ભમાં, તેને ઊંડાણપૂર્વક ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો અને અનુપમ જે.કુલકર્ણી, (૧૯૯૨ Cri LJ ૨૭૬૮: AIR ૧૯૯૨ SC ૧૭૬૮) માં સમાધાન કરવામાં આવ્યું હતું, જેનો અહીં ઉપર ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.જે સ્પષ્ટ છે તે હકીકત એ છે કે પોલીસ રિમાન્ડ માત્ર ધરપકડ અને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કર્યા પછી રિમાન્ડના પ્રથમ સમયગાળા દરમિયાન જ કરી શકાય છે, પરંતુ ઉપરોક્ત સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી નહીં.

૧૬. અલબત્ત, અમે શ્રી લુથરા દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો સાથે સહમત નથી કે પોલીસ રિમાન્ડ માટેની બીજી અરજી ધરપકડ પછીના પ્રથમ ૧૫ દિવસના સમયગાળા દરમિયાન કરવામાં આવે તો પણ તે જાળવવા યોગ્ય નથી.ઉપરોક્ત મુદ્દા પર પણ વિચારણા કરવામાં આવી છે અને ઉપરોક્ત કેસમાં નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.ધરપકડના પ્રથમ ૧૫ દિવસની અંદર મેજિસ્ટ્રેટ આરોપીઓને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં અથવા અમુક દિવસો માટે પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકે છે, પરંતુ એકવાર ૧૫ દિવસનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ જાય પછી મેજિસ્ટ્રેટ પોલીસ રિમાન્ડ માટે આદેશ આપી શકતા નથી.

સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યું છે કે ધરપકડ અને આરોપીના પ્રથમ રિમાન્ડની તારીખથી પંદર દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી પોલીસ કસ્ટડીની માંગ કરતી અરજી માન્ય નથી.સંહિતાની કલમ ૧૬૭ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ, મેજિસ્ટ્રેટ આરોપીને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલી શકે છે અથવા જો તે સંતુષ્ટ હોય તો મર્યાદિત દિવસો માટે પોલીસ કસ્ટડી આપી શકે છે, પરંતુ એકવાર પ્રથમ રિમાન્ડનો પંદર દિવસનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ જાય પછી, સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓ અનુસાર, મેજિસ્ટ્રેટને પોલીસ કસ્ટડી આપવાનો આદેશ પસાર કરવાનો અધિકાર નથી.

સી. બી. આઈ. વિરુદ્ધ અનુપમ જે.કુલકર્ણી (ઉપરોક્ત) માં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે સંહિતાની કલમ ૧૬૭ કલમ ૫૭, Cr.P.C ની પૂરક છે. જો ન હોય

તો ધરપકડ કરાયેલ વ્યક્તિને પોલીસ દ્વારા સંહિતાની કલમ ૧૬૭ હેઠળ મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ લાવવી જોઈએ.આમ કરતી વખતે, પોલીસે મેજિસ્ટ્રેટને જરૂરી માહિતી પૂરી પાડવા માટે કેસ સંબંધિત ડાયરીમાં કરવામાં આવેલી એન્ટ્રીઓની એક નકલ પણ મોકલવી જોઈએ, જેના પર તે નિર્ણય લઈ શકે કે આરોપીની વધુ કસ્ટડીમાં અટકાયત કરવી જોઈએ કે નહીં.આ તબક્કે પણ મેજિસ્ટ્રેટ તેને જામીન પર મુક્ત કરી શકે છે, જો અરજી કરવામાં આવે અને તેને સંતોષ થાય કે તેને કસ્ટડીમાં મોકલવા માટે કોઈ આધાર નથી, પરંતુ જો તેને સંતોષ થાય કે વધુ રિમાન્ડ જરૂરી છે, તો તેણે સંહિતાની કલમ ૧૬૭ હેઠળ જોગવાઈ મુજબ કામ કરવું જોઈએ.આમ ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ પ્રથમ વખતમાં આરોપીની અટકાયતને ન્યાયિક કસ્ટડી અથવા પોલીસ કસ્ટડી માટે અધિકૃત કરી શકે છે, પરંતુ પ્રથમ રિમાન્ડ પછી અટકાયતનો કુલ સમયગાળો કુલ પંદર દિવસથી વધુ ન હોઈ શકે.પંદર દિવસના આ સમયગાળાની અંદર, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ટાંકેલા નિર્ણયમાં નક્કી કર્યા મુજબ, આવી કસ્ટડીની પ્રકૃતિને પોલીસથી ન્યાયિક અથવા તેનાથી વિપરીતમાં બદલવાનો એકથી વધુ આદેશ હોઈ શકે છે.

દેવેન્દ્રકુમાર વિરુદ્ધ હરિયાણા રાજ્ય, (૨૦૧૦) ૬ એસ. સી. સી. ૭૫૩ માં, તેમના લોર્ડશીપ્સે, અનુપમ જે. કુલકર્ણીના કેસમાં અગાઉના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરવા ઉપરાંત, કાનૂની સ્થિતિને નીચે મુજબ સમજાવી છે:—

"૧૨.પ્રથમને બરતરફ કર્યા પછી પોલીસ રિમાન્ડ માટેની બીજી અરજી યોગ્ય ન હતી તેવી શ્રી લુથરાની રજૂઆતની બીજી શાખાના સંદર્ભમાં, સીબીઆઈ વિરુદ્ધ અનુપમ જે. કુલકર્ણી (૧૯૯૨) ૩ એસસીસી ૧૪૧ માં આ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો:(એ. આઈ. આર. ૧૯૯૨ એસ. સી. ૧૭૬૮) જેમાં કલમ ૧૬૭, સી. આર. ની જોગવાઈઓ છે. પી. સી. ને કેટલીક વિગતવાર તપાસ કરવામાં આવી હતી અને તે જ પ્રશ્ન જે હવે અમારી સમક્ષ છે તેના પર પણ વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે રિમાન્ડના પ્રથમ ૧૫ દિવસના સમયગાળાની અંદર મેજિસ્ટ્રેટ ન્યાયિક કસ્ટડી સિવાય અન્ય પોલીસ કસ્ટડીનો નિર્દેશ આપી શકે છે, પરંતુ જો તપાસ રિમાન્ડના પ્રથમ ૧૫ દિવસના સમયગાળાની અંદર પૂર્ણ ન થઈ હોય, તો વધુ પોલીસ રિમાન્ડ કરી શકાતા નથી.એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે પોલીસ રિમાન્ડ ધરપકડ પછીના પ્રથમ ૧૫ દિવસ દરમિયાન જ કરવામાં આવશે અને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવશે અને અન્યથા નહીં, જોકે, ન્યાયિક રિમાન્ડ ધરપકડની તારીખથી ૬૦ દિવસ સુધી અને વિશેષ કેસોમાં ૯૦ દિવસની અંદર લંબાવી શકાય છે."

રાજ્યના વકીલે 'પંદર દિવસ' શબ્દોને અનુસરીને 'સંપૂર્ણ' શબ્દો પર ખૂબ ભાર મૂક્યો હતો.તેમણે કહ્યું કે 'એકંદરે' નો અર્થ 'કુલ' થાય છે અને 'મહત્તમ' નહીં અને તેથી, પંદર દિવસમાં મોટા સમયગાળામાં ફેલાયેલો વિરામનો સમયગાળો

હોઈ શકે છે.પેટા વિભાગનું આ એક અશક્ય નિર્માણ છે કારણ કે પંદર દિવસ તૂટી શકે છે અને સતત રહેવાની જરૂર નથી તે દર્શાવવા માટે કોઈ શબ્દો નથી.હવે, દેખીતી રીતે, પંદર દિવસની ગણતરી કોઈ પ્રારંભિક બિંદુથી કરવી પડશે.એકમાત્ર સંભવિત પ્રારંભિક બિંદુ એ છે જે અનુપમ જે.કુલકર્ણી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે સમજાવ્યું છે કારણ કે દિવસોની ગણતરી અંતરાલ વિના સતત કરવી પડે છે, તે અનુસરે છે કે આગામી પંદર દિવસ વીતી ગયા પછી પેટા-કલમ (૨) દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવેલી અટકાયતનો સંપૂર્ણ સમયગાળો સમાપ્ત થઈ ગયો છે.તે સમયગાળા પછી અટકાયત પેટા-કલમના મુખ્ય ભાગ દ્વારા બિલકુલ અધિકૃત નથી, પરંતુ ખુલ્લેઆમ પરંતુક (એ) દ્વારા અધિકૃત છે.જોકે, આ 'જોગવાઈ' સ્પષ્ટપણે પોલીસને 'પંદર દિવસના સમયગાળાથી વધુ' કસ્ટડીમાં રાખવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે.આ શબ્દસમૂહનો ચોક્કસ લેખ 'ધ' અગાઉ ઉલ્લેખિત પંદર દિવસ તરફ દોરી જાય છે.તે, પંદર દિવસ, જેમ કે મેં બતાવવાનો પ્રયાસ કર્યો છે, તેનો અર્થ ધરપકડ પછીના 'પ્રથમ પંદર દિવસ' થાય છે.આ રીતે પેટા-કલમના મુખ્ય ભાગને પરંતુક (એ) સાથે સંયુક્ત વાંચનમાંથી બહાર આવે છે કે 'પ્રથમ પંદર દિવસ' વીતી ગયા પછી પોલીસ કસ્ટડી આપી શકાતી નથી.

કોર્ટને જરૂરી આદેશ પસાર કરવાથી રોકવામાં સમગ્ર દોષ આરોપીના ખતા પર નાખવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હોવાથી, હું તેની તપાસ કરું છું, જો કે

કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને તે જરૂરી નથી.હું તેનો સંદર્ભ માત્ર એ દર્શાવવા માટે આપી રહ્યો છું કે આરોપી પર ખોટો આરોપ મૂકવામાં આવ્યો છે, પરંતુ અરજીનો પીછો ન કરવામાં તપાસ અધિકારીની ભૂલ હતી, અને મોટા પ્રમાણમાં, નીચેની અદાલતને જવાબદાર ઠેરવવી જોઈએ.સરકારી વકીલ પ્રભારી પણ આ માટે જવાબદાર છે.

અરજદારે ૨૦૧૪ની વિશેષ ફોજદારી અરજી નં.૩૮૯૮ દાખલ કરીને આ અદાલત સમક્ષ તેની ધરપકડ અને રજૂઆતની કાયદેસરતા અને માન્યતાને પડકાર્યો હોવાથી, ૨૩મી સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૪ના રોજ એક જ ન્યાયાધીશે નોટિસ જારી કરી હતી, જેમાં તેને ૭મી નવેમ્બર ૨૦૧૪ના રોજ પરત કરવા યોગ્ય બનાવી હતી.એવું લાગે છે કે ૨૩ સપ્ટેમ્બર ૨૦૧૪ના રોજ આરોપી વતી રિમાન્ડ અરજીની સુનાવણી સ્થગિત કરવા માટે અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી કારણ કે આરોપીની રજૂઆત જ પડકાર હેઠળ હતી અને આ મુદ્દો હાઈકોર્ટ સમક્ષ મોટો હતો.આવી અરજીને નીચેની અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હતી અને નીચેનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો, જે મારા મતે પસાર થવો જોઈતો ન હતો:

“પક્ષો માટે Ld.Advocates દ્વારા કરવામાં આવેલી વિગતવાર રજૂઆતને ધ્યાનમાં રાખીને.Ld.Advocate એ મામલાને સ્થગિત કરવાની માંગ કરી હતી

અને ધરપકડ અને રજૂ કરવાના આદેશોના આધારે રિમાન્ડ અરજીની સુનાવણીને ગુજરાત હાઈકોર્ટ સમક્ષ વિશેષ ફોજદારી અરજી ૩૮૯૮/૨૦૧૪ દ્વારા પડકારવામાં આવી છે.

જો કે વચગાળાની રાહત આપવામાં આવી નથી પરંતુ માનનીય હાઈકોર્ટ સમક્ષ પડતર મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને માત્ર સ્થગનની વિનંતી મંજૂર કરવામાં આવી છે.

તે સ્પષ્ટ કરવું જરૂરી છે કે આગામી તારીખ સુધીમાં જો અરજદાર વચગાળાની રાહત મેળવવાની સ્થિતિમાં નહીં હોય, આ અદાલત કાયદા અનુસાર આગળ વધશે.

Sd/- Dt.૨૩/૯/૨૦૧૪

વધારાના જિલ્લા.& સેશન્સ જજ, સુરત."

ફરીથી ૧લી ઓક્ટોબર ૨૦૧૪ના રોજ આ મામલાની સુનાવણી હાથ ધરવામાં આવી હતી અને નીચેનો આદેશ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો:

“મુખ્ય બાબત એટલે કે ૨૦૧૪ની વિશેષ ફોજદારી અરજી નં.૩૮૯૮ આ અદાલત સમક્ષ પેનિંગ છે જેમાં ૨૩/૦૯/૨૦૧૪ પર, આ અદાલતે નીચેનો આદેશ પસાર કર્યો છે:

“સૂચના, ૦૭મી નવેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ પરત કરી શકાય તેવી.Mr.Alkesh એન. શાહ, વિદ્વાન વધારાના સરકારી વકીલ પ્રતિવાદી-રાજ્યની સેવા માફ કરે છે.તપાસ અધિકારી પરત કરવાની તારીખ પહેલાં પોતાનું સોગંદનામું દાખલ કરશે.

સીધી સેવાની મંજૂરી છે.”

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદાર માટે ટ્રાયલ કોર્ટ સમક્ષ સ્થગનની માંગ કરવી ખુદી રહેશે અને ટ્રાયલ કોર્ટ તે મુજબ તેને ૦૭/૧૧/૨૦૧૪ થી આગળ મોકૂફ રાખશે.

જો તે અભ્યાસક્રમ અપનાવવામાં આવે તો લર્ન એપને કોઈ વાંધો નથી.

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, હાલની અરજી સ્વીકારવામાં આવતી નથી.વર્તમાન અરજીનો તે મુજબ નિકાલ કરવામાં આવે છે.સીધી સેવાની મંજૂરી છે.”

ફરી એકવાર ૭મી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૪ના રોજ આરોપી વતી એક અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે રિમાન્ડ અરજી ૭મી નવેમ્બર, ૨૦૧૪થી આગળ મોકૂફ રાખવામાં આવે કારણ કે ધરપકડ અને રજૂઆતની કાયદેસરતા અને માન્યતા અંગેના મુદ્દાને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા અટકાવી દેવામાં આવ્યો હતો.વિદ્વતાપૂર્ણ ન્યાયાધીશે ફરીથી સુનાવણી ૧૦ નવેમ્બર, ૨૦૧૪ સુધી મુલતવી રાખી હતી.

કોડની કલમ ૧૬૭ (૨) ની જોગવાઈઓના સ્પષ્ટ આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને રિમાન્ડ અરજીની તાત્કાલિક સુનાવણી કરવી અને તેના પર જરૂરી આદેશો પસાર કરવો એ નીચેની અદાલતની ફરજ હતી, જેને અનુપમ જે.કુલકર્ણી (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ખૂબ જ સંપૂર્ણ રીતે સમજાવવામાં આવી છે.અદાલતે રિમાન્ડ અરજીની સુનાવણી મુલતવી રાખવાની આરોપીની અરજીને નકારી કાઢવી જોઈતી હતી.જે દિવસે રિમાન્ડ અરજી દાખલ કરવામાં આવે તે જ દિવસે સુનાવણી કરવાની કોર્ટની ફરજ છે કારણ કે કાયદો આદેશ આપે છે કે પોલીસ રિમાન્ડ માત્ર પંદર દિવસના પ્રારંભિક સમયગાળા માટે હોઈ શકે છે અને ત્યારબાદ કસ્ટડી માત્ર ન્યાયિક હોઈ શકે છે.આનો એકમાત્ર આધાર એ છે કે પ્રથમ પંદર દિવસ દરમિયાન, આરોપીઓને ન્યાયિક કસ્ટડીમાંથી પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકાય છે અને તેનાથી ઊલટું.જો કે, પ્રથમ પંદર દિવસની

મુદત પૂરી થયા પછી, કસ્ટડી માત્ર ન્યાયિક હોઈ શકે છે.તેથી, માત્ર રિમાન્ડ માંગતી અરજી દાખલ કરવાથી ફરિયાદી એજન્સી માટે પરિસ્થિતિ બચી શકશે નહીં.

રાજ્ય વતી હાજર રહેલા સરકારી વકીલની ફરજ હતી કે તેમણે અદાલતને કાયદાની સાચી સ્થિતિ તરફ ધ્યાન દોર્યું હોય, ખાસ કરીને, અનુપમ જે.કુલકર્ણી (સુપ્રા) અને બુધ સિંહ (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયો તરફ ધ્યાન દોર્યું હોય.સરકારી વકીલે અદાલતને ભારપૂર્વક સમજાવવું જોઈતું હતું કે રિમાન્ડ અરજીની સુનાવણી સ્થગિત કરવાથી તે નિર્રથક થઈ જશે.જો કે, એવું લાગે છે કે સરકારી વકીલ પણ સુપ્રીમ કોર્ટે સમજાવ્યા મુજબ કાયદાની સ્થાયી સ્થિતિથી અજાણ હતા.

મારી સમક્ષ ખૂબ જ જોરશોરથી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આરોપીને તેના પોતાના ખોટા કામનો લાભ લેવાની મંજૂરી ન આપવી જોઈએ.મને આવી રજૂઆતમાં નામને લાયક કોઈ પદાર્થ મળતો નથી.અનુપમ જે.કુલકર્ણી (સુપ્રા) નો કેસ પણ પોતાની ભૂલનો ફાયદો ઉઠાવવાનો હતો.તે કેસમાં પણ શ્રી કુલકર્ણી મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા રિમાન્ડના આદેશને ટાળવામાં સફળ રહ્યા હતા.શ્રી કુલકર્ણીની પોલીસ કસ્ટડીની અરજી મંજૂર થયા પછી, અને જ્યારે તેમને રસ્તામાં લઈ જવામાં આવી રહ્યા હતા, ત્યારે તેઓ

અસ્વસ્થ હોવાનો ઢોંગ કરતા હતા અને તે જ સાંજે તેમને હોસ્પિટલમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા જ્યાં તેઓ લાંબા સમય સુધી માંદગીના આધારે કેદ રહ્યા હતા.તપાસ અધિકારી તેમને તે તમામ તારીખોએ પોલીસ કસ્ટડીમાં લઈ શક્યા ન હતા તે હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને તેમણે ફરી એકવાર અદાલતમાં અરજી કરી હતી, પરંતુ તે પ્રથમ પંદર દિવસની સમાપ્તિ પછી હતી અને આવી અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.

સીબીઆઈ વતી હાજર રહેલા ભારતના વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ દ્વારા સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૬૭ (૨) અને તેમાંની જોગવાઈના સંયુક્ત વાંચનથી સ્પષ્ટ થાય છે કે જો કોઈ પણ કારણોસર પ્રથમ પંદર દિવસના સમયગાળા દરમિયાન પોલીસ કસ્ટડી મેળવી શકાતી નથી, તો પછીના તબક્કે પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડને બાકાત રાખવામાં આવ્યું ન હતું અને જે જરૂરી હતું તે એ હતું કે આવી પોલીસ કસ્ટડી કુલ મળીને પંદર દિવસથી વધુ ન હોવી જોઈએ.આવી રજૂઆતને સારી બનાવવા માટે સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ કેટલાક ઉદાહરણો ટાંકવામાં આવ્યા હતા.સુપ્રીમ કોર્ટે આવી રજૂઆતને નકારી કાઢીને નીચેના અવલોકનો કર્યા હતા, જેને હું અહીં નીચે ટાંકી શકું છું:

“ડ. સી. બી. આઈ. વતી હાજર રહેલા વિદ્વાત એડિશનલ સોલિસિટર જનરલે દલીલ કરી હતી કે કલમ ૧૬૭ (૨) અને તેમાંની જોગવાઈનું સંયુક્ત વાંચન એ

સ્પષ્ટ કરશે કે જો કોઈ પણ કારણોસર પ્રથમ પંદર દિવસના સમયગાળા દરમિયાન પોલીસ કસ્ટડી મેળવી શકાતી નથી, તો પછી પણ પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ બાકાત નથી અને જે જરૂરી છે તે એ છે કે સમગ્ર પોલીસ કસ્ટડી પંદર દિવસથી વધુ ન હોવી જોઈએ.તેમના જણાવ્યા અનુસાર એવા કિસ્સાઓ હોઈ શકે છે કે જ્યાં પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડ પછીના તબક્કે એકદમ જરૂરી બની જશે, તેમ છતાં આવા આરોપી પરંતુક હેઠળ પસાર કરાયેલા મેજિસ્ટ્રેટના આદેશો અનુસાર ન્યાયિક કસ્ટડીમાં છે.વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલે તપાસ દરમિયાન મળી આવેલી નવી સામગ્રીના આધારે ઓળખ પેરેડ અથવા પૂછપરછ કરવા જેવા કેટલાક ઉદાહરણો આપ્યા હતા.તેમણે એવી પણ રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતોના કેટલાક ચુકાદાઓ, ખાસ કરીને દિલ્લી ઉચ્ચ ન્યાયાલયના મુખ્ય મેટ્રોપોલિટન મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાઓ, આ સંબંધમાં કાયદાની યોગ્ય સ્થિતિ દર્શાવતા નથી.જ્ઞાન સિંહ વિરુદ્ધ રાજ્ય (દિલ્લી વહીવટીતંત્ર), ૧૯૮૧માં હાઈકોર્ટના એક વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે ચુકાદો આપ્યો હતો કે એકવાર આરોપીને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલી દેવામાં આવે તો તેને પંદર દિવસનો પ્રથમ સમયગાળો પૂરો થયો ન હોવા છતાં તે જ તપાસના સંબંધમાં અથવા ચાલુ રાખવા માટે તેને ફરીથી પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકાતો નથી.ફરીથી તે જ વિદ્વાન ન્યાયાધીશ જસ્ટિસ

એમ. એલ. જૈને ત્રિલોચન સિંહ વિરુદ્ધ રાજ્ય (દિલ્લી વહીવટીતંત્ર), ૧૯૮૧ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૭૭૩ (દિલ્લી) માં પણ આવો જ મત વ્યક્ત કર્યો

હતો.રાજ્ય (દિલ્હી વહીવટીતંત્ર) વિરુદ્ધ ધરમ પાલ, ૧૯૮૨ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૧૦૩ માં દિલ્હી હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે જ્ઞાન સિંહના કેસમાં (૧૯૮૧ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૦૦) અને ત્રિલોચન સિંહના કેસમાં (૧૯૮૧ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૭૭૩) વિદ્વાન સિંગલ જજના ચુકાદાઓને નકારી કાઢ્યા હતા.ડિવિઝન બેન્ચે જણાવ્યું હતું કે કલમમાં આવતા "સમયાંતરે" શબ્દો દર્શાવે છે કે કલમ ૧૬૭ (૨) હેઠળ ઘણા આદેશો પસાર કરી શકાય છે અને કસ્ટડીની પ્રકૃતિને ન્યાયિક કસ્ટડીમાંથી પોલીસ કસ્ટડીમાં બદલી શકાય છે અને કોડની કલમ ૧૬૭ (૨) માં ઉલ્લેખિત પંદર દિવસના પ્રથમ સમયગાળા દરમિયાન અને પંદર દિવસ પછી આરોપીઓને માત્ર ન્યાયિક કસ્ટડીમાં અથવા મેજિસ્ટ્રેટના આદેશ મુજબ અન્ય કોઈપણ કસ્ટડીમાં રાખી શકાય છે પરંતુ પોલીસની કસ્ટડીમાં નહીં.આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચતા ડિવિઝન બેન્ચે સ્ટેટ વિ. મેહર ચંદ, (૧૯૬૯) ૫ દિલ્હી લો ટાઈમ્સ ૧૭ માં અગાઉના નિર્ણય પર સમર્થન માંગ્યું હતું.તે કેસમાં આરોપીની અપહરણના ગુના માટે ધરપકડ કરવામાં આવી હતી અને પંદર દિવસની પ્રથમ મુદત પૂરી થયા પછી આરોપી કલમ ૩૪૪, સીઆરપી હેઠળ ન્યાયિક કસ્ટડીમાં હતો. પી. સી. (જૂનો કોડ).તે તબક્કે પોલીસને તપાસમાં જાણવા મળ્યું કે ઉપરોક્ત આરોપી સામે હત્યાનો ગુનો પણ પ્રથમ દૃષ્ટિએ બહાર આવ્યો હતો.પછી પ્રશ્ન ઊભો થયો કે શું ન્યાયિક કસ્ટડીમાં રહેલા આરોપીને ગંભીર ગુનો હોવાની શોધના આધારે પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલવો જોઈએ.મેજિસ્ટ્રેટે આરોપીઓને પોલીસ કસ્ટડીમાં રાખવાની મંજૂરી

આપવાનો ઈનકાર કર્યો હતો.હાઈકોર્ટમાં પણ આ જ સવાલ કરવામાં આવ્યો હતો.હાર્ડી, જે. એ જણાવ્યું હતું કે એક કેસમાં મેજિસ્ટ્રેટની કસ્ટડીમાં રહેલા આરોપીને અન્ય કેસમાં પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકાય છે અને તે જ નિયમ પર તેને તે જ કેસમાં તપાસના અનુગામી તબક્કે પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકાય છે જ્યારે માહિતી વધુ ગંભીર ગુનાઓમાં તેની સંડોવણી જાહેર કરે છે અને સૈદ્ધાંતિક રીતે, બે પ્રકારના કેસો વચ્ચે કોઈ તફાવત નથી.વિદ્વાન ન્યાયાધીશે આગળ કહ્યું કે (૧૯૮૨ Cri LJ ૧૧૦૩, પેરા ૮):

"જે ગુના માટે તે હવે તેમના દ્વારા વોન્ટેડ છે તે ગુના માટે બીજી વખત આરોપીની ધરપકડ કરવાના પોલીસના માર્ગમાં મને કોઈ અપૂરણીય મુશ્કેલી દેખાતી નથી.આરોપી પહેલેથી જ મેજિસ્ટ્રેટની કસ્ટડીમાં હોવાથી કલમ ૧૬૭ (૨) હેઠળ વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ માટે આરોપીને જેલ અથવા ન્યાયિક કસ્ટડીમાંથી બહાર કાઢવા અને તે કલમમાં આપવામાં આવેલ મહત્તમ ૧૫ દિવસના સમયગાળા માટે તેને પોલીસને સોંપવા માટે ખુલ્લો છે.તેણે માત્ર એટલું જ કરવાનું છે કે તે પોતાને સંતુષ્ટ કરે કે કેસની તપાસના સંબંધમાં આરોપીઓને પોલીસ કસ્ટડીમાં રાખવા માટે એક સારો કેસ બનાવવામાં આવ્યો છે.એવું હોઈ શકે છે કે જે ગુનાઓ માટે આરોપી હવે પોલીસ દ્વારા વોન્ટેડ છે તે એક જ કેસ સાથે સંબંધિત છે પરંતુ આ સંપૂર્ણપણે અલગ ગુનાઓ છે અને તેથી એક રીતે તે કહેવું તદ્દન કાયદેસર

છે કે તે એક અલગ કેસ છે જેમાં આરોપીની સંડોવણી મળી આવી છે અને પોલીસ તે કેસની તેમની તપાસ પૂર્ણ કરવા માટે જરૂરી છે કે આરોપી કોઈક રીતે તે તપાસ સાથે સંકળાયેલા હોવા જોઈએ.

ધરમ પાલના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચે હાર્ડી, જે. ના આ નિરીક્ષણોનો ઉલ્લેખ કરતા અવલોકન કર્યું હતું કે "અમે હાર્ડી, જે. સાથે આ નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે સંપૂર્ણપણે સંમત છીએ કે મેજિસ્ટ્રેટે તે શોધવાનું છે કે કેમ.

પોલીસ કસ્ટડી આપવા માટે એક સારો કેસ છે. ધરમ પાલના કેસમાં ચુકાદાના પછીના ભાગનું અવલોકન દર્શાવે છે કે ડિવિઝન બેન્ચે આ નિરીક્ષણોનો સંદર્ભ એ ટ્રાંસક્રિપ્ટના સમર્થનમાં આપ્યો હતો કે કસ્ટડીની પ્રકૃતિને ન્યાયિક કસ્ટડીમાંથી પોલીસ કસ્ટડીમાં બદલી શકાય છે અથવા કોડની કલમ ૧૬૭ (૨) માં ઉલ્લેખિત પંદર દિવસના પ્રથમ સમયગાળા દરમિયાન તેનાથી વિપરીત કરી શકાય છે, પરંતુ તેમ છતાં નિશ્ચિતપણે તારણ કાઢ્યું હતું કે પંદર દિવસ પછી આરોપી માત્ર ન્યાયિક કસ્ટડીમાં અથવા મેજિસ્ટ્રેટના આદેશ મુજબ અન્ય કોઈપણ કસ્ટડીમાં હોઈ શકે છે પરંતુ પોલીસ કસ્ટડીમાં નહીં. પછી રાજ્યમાં દિલ્હી હાઈકોર્ટનો વધુ એક નિર્ણય છે (દિલ્હી વહીવટીતંત્ર વિરુદ્ધ રવિંદર કુમાર ભટનાગર, ૧૯૮૨ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૨૩૬૬, જેમાં ધરમ પાલના કેસમાં ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદા (૧૯૮૨ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૧૦૩) પર આધાર રાખ્યા પછી એક જ ન્યાયાધીશે એવું માન્યું હતું કે કલમ ૧૬૭ (૨)

ની ભાષા સાદી છે અને "સંપૂર્ણ રીતે પંદર દિવસથી વધુ ન હોય તેવી મુદત માટેના" શબ્દો સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે આરોપીને પેટા-કલમ (૧) અનુસાર મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કર્યા પછી તરત જ તે પંદર દિવસ ચાલવાનું શરૂ કરે છે અને તે પછી પોલીસ કસ્ટડી આપી શકાતી નથી. "પ્રથમ પંદર દિવસ" નો વિરામ.કેરળ રાજ્ય વિરુદ્ધ સદનાદન, ૧૯૮૪ કેર એલ. ટી. ૭૪૭:(૧૯૮૪ સી. આર. આઈ. એલ. જે. ૧૮૨૩) કેરળ હાઈકોર્ટના એક જ ન્યાયાધીશે ચુકાદો આપ્યો હતો કે મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આરોપીની પ્રારંભિક અટકાયત માત્ર પંદર દિવસ માટે જ થઈ શકે છે અને તે પોલીસ કસ્ટડી અથવા ન્યાયિક કસ્ટડી હોઈ શકે છે અને તે સમયગાળા દરમિયાન મેજિસ્ટ્રેટને ન્યાયિક કસ્ટડીને પોલીસ કસ્ટડીમાં રૂપાંતરિત કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હોય છે અને તેનાથી વિપરીત મહત્તમ સમયગાળો જે હેઠળ આરોપીની અટકાયત કરી શકાય છે તે માત્ર પંદર દિવસનો હોય છે અને પંદર દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી પરંતુક અમલમાં આવે છે જે સ્પષ્ટપણે પોલીસ કસ્ટડીનો ઉલ્લેખ કરે છે અને આદેશ આપે છે કે જ્યારે પરંતુક હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે ત્યારે કોઈ પોલીસ કસ્ટડી અને ન્યાયિક કસ્ટડી જ શક્ય નથી. .વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે જણાવ્યું હતું કે તેની સામેના કેસમાં આરોપી પહેલેથી જ પંદર દિવસ માટે પોલીસ કસ્ટડીમાં છે અને તેથી તેને કલમ ૧૬૭ અથવા કલમ ૩૦૯, સી. આર. હેઠળ પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલી શકાયો નથી. પી. સી.

૭. વિદ્વત એડિશનલ સોલિસિટર જનરલે રજૂઆત કરી હતી કે મેહર ચંદના કેસમાં, (૧૯૬૯ (૫) દિલ્લી એલટી૧૭૯), જે. હાર્ડી, જે. દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનો સૂચવે છે કે તે જ કેસની તપાસ દરમિયાન જેમાં આરોપીની ધરપકડ કરવામાં આવી છે અને તે પહેલેથી જ કસ્ટડીમાં છે, જો તે જ કેસમાં કરવામાં આવેલા વધુ ગુનાઓ પ્રકાશમાં આવે તો પંદર દિવસના પ્રથમ સમયગાળા પછી પણ અને અનુક્રમે પરંતુક (એ) (આઈ) અને (આઈ) માં ઉદ્દેખિત કેસોની તપાસના સંદર્ભમાં નેવું દિવસ કે સાઠ દિવસના સમયગાળા દરમિયાન પણ આરોપીઓને પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલવા પર કોઈ પ્રતિબંધ હોવો જોઈએ નહીં. સૌપ્રથમ એ નોંધવું જોઈએ કે મેહર ચંદના કેસનો નિર્ણય જૂની સંહિતા હેઠળ ઉદ્ભવતા કેસના સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યો હતો. જો આપણે નવી કલમ ૧૬૭ (૨) અને પરંતુક (એ) તેમજ નવી સંહિતાની કલમ ૩૦૯ લાગુ કરવાની પૃષ્ઠભૂમિની તપાસ કરીએ તો તે સ્પષ્ટ થાય છે કે વિધાનસભાએ માન્યતા આપી છે કે આવી કસ્ટડી એટલે કે પોલીસ, ન્યાયિક અથવા અન્ય કોઈપણ કસ્ટડી જેમ કે ધરપકડ કરાયેલ વ્યક્તિને નારી સદન વગેરેમાં અટકાયતમાં રાખવી એ પંદર દિવસ માટે સંપૂર્ણ હોવી જોઈએ અને કલમ ૧૬૭ અથવા કલમ ૩૦૯ હેઠળની પરંતુક હેઠળ આગળની કસ્ટડી માત્ર ન્યાયિક હોવી જોઈએ. ચગંતી સત્યનારાયણ વિરુદ્ધ આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય, (૧૯૮૬) ૩ એસસીસી ૧૪૧:(એ. આઈ. આર. ૧૯૮૬ એસ. સી. ૨૧૩૦), આ અદાલતે કલમ ૧૬૭ (૨) પરંતુક (એ) (આઈ) અને (આઈ) ના અવકાશની તપાસ કરી

હતી અને ચુકાદો આપ્યો હતો કે તેમાં નિર્ધારિત પંદર દિવસ, નેપું દિવસ અથવા સાઠ દિવસનો સમયગાળો આરોપીના રિમાન્ડની તારીખથી ગણવામાં આવશે અને કલમ ૫૭ હેઠળ તેની ધરપકડની તારીખથી નહીં અને પોલીસ કસ્ટડીમાં તે રિમાન્ડ પંદર દિવસના સમયગાળાથી વધુ ન હોઈ શકે અને વધુ રિમાન્ડ ન્યાયિક કસ્ટડીમાં હોવા જોઈએ.જો કે આ અદાલત સમક્ષ ચોક્કસપણે જે મુદ્દો ઊભો થયો હતો તે એ હતો કે શું નિર્ધારિત રિમાન્ડનો સમયગાળો રિમાન્ડની તારીખથી અથવા કલમ ૫૭ હેઠળ ધરપકડની તારીખથી ગણવો જોઈએ, ત્યાં અમુક અવલોકનો છે જે પંદર દિવસના પ્રથમ રિમાન્ડની મુદત પૂરી થયા પછી અને જ્યારે પરંતુક અમલમાં આવે ત્યારે કસ્ટડીના સ્વરૂપના અવકાશ પર થોડો પ્રકાશ પાડે છે.તે આ રીતે અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું (પેરા ૧૫, આકાશવાણીના પૃષ્ઠ ૨૧૩૫ પર):

"કલમ ૧૬૭ની પેટા-કલમ (૨) તેમજ કલમ ૩૦૮ની પેટા-કલમ (૨) ની જોગવાઈ (૧) મેજિસ્ટ્રેટના રિમાન્ડની સત્તાઓ સાથે સંબંધિત છે, જોકે જુદી જુદી પરિસ્થિતિઓમાં, બંને જોગવાઈઓ રિમાન્ડના સમયગાળાની બાબતમાં સુમેળભર્યા વાંચનની માંગ કરે છે.તેથી, તે અનુસરશે કે "કલમ ૧૬૭ની પેટા-કલમ (૨) માં એકંદરે ૧૫ દિવસ" એ "એક સમયે ૧૫ દિવસ" ના સમયગાળા સમાન હશે, પરંતુ આ શરતને આધિન રહેશે કે જો આરોપીને પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલવાનો

હોય તો રિમાન્ડ એવા સમયગાળા માટે હોવો જોઈએ જે કેસની જરૂરિયાતોને અનુરૂપ હોય અને જો જરૂર હોય તો પ્રતિબંધિત સમયગાળા માટે વધુ મુદત લંબાવવાની જોગવાઈ હોય, પરંતુ કોઈ પણ કિસ્સામાં પોલીસ કસ્ટડીમાં રિમાન્ડનો કુલ સમયગાળો ૧૫ દિવસથી વધુ ન હોવો જોઈએ. જ્યાં કોઈ આરોપીને કાયદા હેઠળ મહત્તમ ૧૫ દિવસની પોલીસ કસ્ટડીમાં રાખવામાં આવે છે, ક્યાં તો રિમાન્ડના એક જ આદેશને અનુસરીને અથવા એકથી વધુ આદેશ માટે, જ્યારે દરેક પ્રસંગે રિમાન્ડ ઓછા દિવસો સુધી મર્યાદિત હોય, ત્યારે આરોપીની વધુ અટકાયત, જો જરૂરી હોય તો, ન્યાયિક કસ્ટડીમાં હોવી જરૂરી છે અને અન્યથા નહીં. કેસોની અસરકારક તપાસ માટે રિમાન્ડના આદેશો હેઠળ આરોપીઓને પોલીસ કસ્ટડીમાં રાખવાની જોગવાઈ કરતી વિધાનસભાએ તે જ સમયે, ગુનાની ગંભીરતા અથવા કેસની ગંભીર પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લીધા વિના, કોઈ પણ સંજોગોમાં, કુલ ૧૫ દિવસની અવધિથી વધુ પોલીસ કસ્ટડીમાં રાખવાથી આરોપીના હિતોને જોખમમાં ન મુકાય તે માટે કાળજી લીધી છે."

આ અવલોકનો એ સ્પષ્ટ કરે છે કે જો કોઈ આરોપીની પોલીસ કસ્ટડીમાં અટકાયત કરવામાં આવે તો મહત્તમ સમયગાળો કે જે દરમિયાન તેને આવી કસ્ટડીમાં રાખી શકાય છે તે એક જ આદેશ

અનુસાર માત્ર પંદર દિવસ અથવા એકથી વધુ છે જ્યારે આવા આદેશો દિવસોની ઓછી સંખ્યા માટે હોય પરંતુ એકંદરે આવી કસ્ટડી પંદર દિવસથી વધુ ન હોઈ શકે અને તપાસને સરળ બનાવવા માટે વધુ રિમાન્ડ માત્ર ન્યાયિક કસ્ટડીમાં આરોપીની અટકાયત દ્વારા જ હોઈ શકે છે."

સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ ભારતના એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ દ્વારા એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ગંભીર ગુનાઓના કેસોમાં પોલીસ માટે પ્રથમ પંદર દિવસની અંદર તમામ સામગ્રી એકત્રિત કરવી અશક્ય હશે, અને જો પછીના તબક્કે કેટલીક મૂલ્યવાન માહિતી જાહેર કરવામાં આવશે અને જો પોલીસ કસ્ટડી નકારવામાં આવશે, તો તપાસમાં અવરોધ આવશે અને તે ન્યાયની નિષ્ફળતામાં પરિણમશે.આવી રજૂઆતને પણ સુપ્રીમ કોર્ટની તરફેણ મળી ન હતી અને તેને નકારી કાઢીને, નીચેના અવલોકનો કર્યા હતા:

"આ રજૂઆતમાં કેટલાક બળ હોઈ શકે છે પરંતુ પોલીસ કસ્ટડીનો હેતુ અને આ પર મર્યાદાઓ મૂકવા માટે વિધાનસભાનો અભિગમ સ્પષ્ટ છે.કલમ ૧૬૭ની જોગવાઈ આ પાસા પર સ્પષ્ટ છે.પોલીસ કસ્ટડીમાં અટકાયત સામાન્ય રીતે કાયદા દ્વારા નાપસંદ થાય છે.કાયદાની જોગવાઈઓ જણાવે છે કે આવી અટકાયતને માત્ર વિશેષ સંજોગોમાં જ મંજૂરી આપી શકાય છે અને તે ન્યાયિક રીતે તપાસ કરાયેલા કારણોસર

અને કેસની જરૂરિયાતોને અનુરૂપ મર્યાદિત હેતુઓ માટે મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા આપવામાં આવેલા રિમાન્ડ દ્વારા જ થઈ શકે છે.કલમ ૧૬૭ની યોજના સ્પષ્ટ છે અને તેનો હેતુ આરોપીઓને કેટલીક અતિશય ઉત્સાહી અને અનૈતિક પોલીસ અધિકારીઓ દ્વારા અપનાવવામાં આવતી પદ્ધતિઓથી બચાવવાનો છે.ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨ (૨) અને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૫૭. પી. સી. આદેશ આપે છે કે ધરપકડ કરાયેલ અને પોલીસ કસ્ટડીમાં અટકાયત કરાયેલ દરેક વ્યક્તિને ધરપકડના સ્થળથી મેજિસ્ટ્રેટની અદાલત સુધીની મુસાફરી માટે જરૂરી સમયને બાદ કરતાં આવી ધરપકડના ૨૪ કલાકના સમયગાળાની અંદર નજીકના મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવશે અને આવી કોઈ પણ વ્યક્તિને મેજિસ્ટ્રેટની સત્તા વિના ઉપરોક્ત સમયગાળાની બહાર કસ્ટડીમાં અટકાયતમાં રાખવામાં આવશે નહીં.આ બે જોગવાઈઓ આ સંબંધમાં કાયદાનો ઈરાદો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે અને તેથી મેજિસ્ટ્રેટે જ સંજોગોની ન્યાયિક તપાસ કરવી પડે છે અને જો સંતોષ થાય તો આરોપીની પોલીસ કસ્ટડીમાં અટકાયતનો આદેશ આપી શકે છે.કલમ ૧૬૭ (૩) માટે જરૂરી છે કે મેજિસ્ટ્રેટે પોલીસની કસ્ટડીમાં અટકાયતને અધિકૃત કરવા માટે કારણો આપવાં જોઈએ.આમ જોઈ શકાય છે કે કલમ અંતર્ગતની સમગ્ર યોજનાનો હેતુ પોલીસ કસ્ટડીના સમયગાળાને મર્યાદિત કરવાનો છે.જો કે, ગંભીર પ્રકૃતિના કેસોની તપાસ પૂર્ણ કરવામાં ઊભી થઈ શકે તેવી મુશ્કેલીઓને

ધ્યાનમાં રાખીને વિધાનસભાએ આરોપીની નેવું દિવસના સમયગાળા માટે વધુ અટકાયતની જોગવાઈ કરતી જોગવાઈ ઉમેરી હતી પરંતુ સ્પષ્ટ શબ્દોમાં તે જોગવાઈમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે આવી અટકાયત માત્ર ન્યાયિક કસ્ટડીમાં જ હોઈ શકે છે. આ સમયગાળા દરમિયાન પોલીસ ગંભીર કેસોમાં પણ તપાસ પૂર્ણ કરે તેવી અપેક્ષા છે. તેવી જ રીતે સાઠ દિવસના સમયગાળામાં તેઓ અન્ય ગુનાઓના સંદર્ભમાં તપાસ પૂર્ણ કરે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે. જોકે, વિધાનસભાએ તપાસ દરમિયાન લાંબી ન્યાયિક કસ્ટડીને પણ નામંજૂર કરી હતી. એટલા માટે પરંતુકમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે નેવું દિવસ કે સાઠ દિવસની મુદત પૂરી થાય ત્યારે આરોપી જો જામીન આપવા તૈયાર હોય અને રજૂ કરે તો તેને જામીન પર મુક્ત કરવામાં આવશે. જો વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ દ્વારા દલીલ કરવામાં આવી છે કે પ્રથમ પંદર દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી વધુ પૂછપરછ જરૂરી છે, તો ૮૦ દિવસ અથવા ૬૦ દિવસના સમયગાળા દરમિયાન ન્યાયિક કસ્ટડીમાં રહેલા આરોપીની પૂછપરછ માટે કોઈ પ્રતિબંધ નથી. તેથી અમે આ દલીલને સ્વીકારી શકતા નથી."

આ અદાલતના વિદ્વાન સરકારી વકીલ શ્રી અમીન દ્વારા જે બે નિર્ણયો પર આધાર રાખવામાં આવ્યો છે તે રાજ્ય માટે કોઈ ફાયદાકારક નથી. ગોપાલભાઈ ચતુર્ભાઈ અમીન (સુપ્રા) ના કેસમાં, આરોપીને ૧લી નવેમ્બર ૨૦૧૪ના રોજ

વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે જ દિવસે રિમાન્ડની વિનંતી કરવામાં આવી હતી. જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટે રિમાન્ડની અરજી ફગાવી દીધી હતી. રાજ્યએ ૫ નવેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ ક્રિમિનલ રિવિઝન અરજી દાખલ કરી હતી. કોર્ટે એવો મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે આરોપીઓને રજૂ કરવાની તારીખથી પંદર દિવસના સમયગાળાની અંદર રાજ્ય દ્વારા રિમાન્ડ અરજી તેમજ પુનરીક્ષણ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી અને ૩૭ ડિસેમ્બર, ૨૦૧૪ના રોજ સેશન્સ જજ દ્વારા રિમાન્ડ મંજૂર કરવાનો આદેશ કાયદા અનુસાર હતો.

જયરાજસિંહ ટેમુલા જાડેજા (ઉપરોક્ત) કેસમાં આરોપીઓને ૨૯મી માર્ચ, ૨૦૦૪ના રોજ મુખ્ય ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા. તે જ દિવસે ૧૪ દિવસના રિમાન્ડની અરજી કરવામાં આવી હતી. વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે પોલીસ કસ્ટડીમાં એટલે કે ૩૧ માર્ચ, ૨૦૧૪ સુધી ૨ દિવસના રિમાન્ડનો આદેશ આપ્યો હતો. ૩૧મી માર્ચ, ૨૦૧૪ના રોજ આરોપીઓને ફરી એકવાર મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને વધુ ૭ દિવસના રિમાન્ડની વિનંતી કરવામાં આવી હતી. મેજિસ્ટ્રેટ આવી અરજીને નકારી કાઢવા માટે ખુશ હતા. મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પસાર કરાયેલા આવા આદેશ સામે, રાજ્યએ સેશન્સ કોર્ટ સમક્ષ પુનરીક્ષણ અરજીને પ્રાધાન્ય આપ્યું હતું. સેશન્સ કોર્ટે ૨૨ એપ્રિલ ૨૦૦૪ના રોજ આપેલા આદેશમાં જણાવ્યું હતું કે,

આંશિક રીતે પુનરાવર્તન અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવી છે. અદાલતે એવો મત વ્યક્ત કર્યો હતો કે રાજ્યએ ૧૨મી એપ્રિલ, ૨૦૦૪ના રોજ પુનરાવર્તન અરજી દાખલ કરી હતી, એટલે કે પ્રથમ મુદત લંબાવવાના અસ્વીકારની તારીખથી ૧૧ દિવસ પછી અથવા પ્રથમ રિમાન્ડના ૧૩ દિવસ પછી અને તેથી, એવું ન કહી શકાય કે રાજ્ય સરકાર પુનરાવર્તનમાં સેશન્સ કોર્ટનો સંપર્ક કરી શકે તે પહેલાં રિમાન્ડના પ્રથમ દિવસની તારીખથી પંદર દિવસનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ ગયો હતો.

ઉપરોક્ત બંને નિર્ણયો અનુપમ જે.કુલકર્ણી (સુપ્રા) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણયથી સંપૂર્ણપણે વિપરીત છે, જો કે તે જ કેસના તથ્યો સાથે ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા છે અને અલગ પાડવામાં આવ્યા છે. બંને નિર્ણયોનો ગુણોત્તર એ છે કે એકવાર પ્રથમ પંદર દિવસના સમયગાળાની અંદર અરજી દાખલ કરવામાં આવે, પછી તેની મુદત પૂરી થયા પછી પણ આદેશ પસાર કરી શકાય છે. આ કાયદાની તદ્દન વિરુદ્ધ છે.

સુપ્રીમ કોર્ટનો એક નિર્ણય છે, જેના પર મારે વિચાર કરવો જ જોઈએ. હું કોસનાપુ રામરેડ્ડી વિરુદ્ધ એ. પી. રાજ્ય અને અન્યો, એ. આઈ. આર. ૧૯૯૪ એસ. સી. ૧૪૪૭ના કેસમાં નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરી રહ્યો છું.

સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષનો કેસ આતંકવાદી અને વિઘટનકારી પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૭ હેઠળનો એક કેસ હતો.તે કેસમાં આરોપીને મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો અને તેને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.ત્યારબાદ, તપાસના હેતુઓ માટે પોલીસ કસ્ટડી માટે નિયુક્ત અદાલત સમક્ષ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી.નિયુક્ત અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલો વિવાદિત આદેશ ૬૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર હતો-ટાડા અધિનિયમ, ૧૯૮૭ની કલમ ૨૦માં ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૧૬૭ની પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત ૧૫ દિવસનો સમયગાળો ૬૦ દિવસમાં સૂચવવામાં આવ્યો હતો.ટૂંકમાં, ૬૦ દિવસનો સમયગાળો સમાપ્ત થયો ન હતો.એવું લાગે છે કે આરોપી દ્વારા આ આદેશને સુપ્રીમ કોર્ટમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો અને સુપ્રીમ કોર્ટે શરૂઆતમાં પોલીસ કસ્ટડીના આદેશ પર સ્ટે મૂક્યો હતો.દેખીતી રીતે, જ્યારે સુપ્રીમ કોર્ટે આ મામલાની સુનાવણી હાથ ધરી ત્યારે ૬૦ દિવસનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ ગયો હતો.એવું લાગે છે કે ચુકાદામાં દલીલ નોંધવામાં આવી નથી, તેમ છતાં આરોપી વતી રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રથમ ૬૦ દિવસનો સમયગાળો સમાપ્ત થઈ ગયો હોવાથી, હવે આરોપીઓને પોલીસ કસ્ટડીમાં મોકલવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી.સુપ્રીમ કોર્ટે એ અભિપ્રાય સાથે દલીલને નકારી કાઢી હતી કે આદેશના સંજોગો પછીથી રોકવામાં આવ્યા હતા અને આવા સ્ટેના સમયગાળા દરમિયાન ૬૦ દિવસનો સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો હતો, જે પોલીસ કસ્ટડી આપવાના આદેશની માન્યતા અને અસરકારકતાને

અસર કરશે નહીં.સુપ્રીમ કોર્ટે રિટ પિટિશનને ફગાવી દેતા, નિયુક્ત અદાલતના આદેશને પુનઃસ્થાપિત કર્યો હતો જેમાં નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે આરોપીઓને ન્યાયિક કસ્ટડીમાંથી ત્રણ દિવસના સમયગાળા માટે પોલીસ કસ્ટડીમાં સોંપવામાં આવે.હું સુપ્રીમ કોર્ટના ચોક્કસ અવલોકનોને નીચે ટાંકું છું:

“૨. ભારતના બંધારણની કલમ ૩૨ હેઠળની આ અરજીમાં, નિયુક્ત અદાલતે આરોપી વ્યક્તિ, એક ચોક્કસ અશોક રેડ્ડી, જેની સામે આતંકવાદી અને વિઘટનકારી પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૭ હેઠળ કેસ નોંધવામાં આવ્યો છે અને જેની તપાસ ચાલી રહી છે, તેને કેસની તપાસના હેતુઓ માટે ત્રણ દિવસના સમયગાળા માટે ન્યાયિક કસ્ટડીમાંથી પોલીસ કસ્ટડીમાં સોંપવાનો નિર્દેશ આપતા ૩-૬-૧૯૯૨ ના આદેશની કાયદેસરતા પર હુમલો કરવામાં આવ્યો છે.જે મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ આરોપી વ્યક્તિને શરૂઆતમાં અટકાયત માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો, તેમણે આરોપીઓને ન્યાયિક કસ્ટડીમાં મોકલવાનો આદેશ આપ્યો હતો.ત્યારબાદ તપાસના હેતુઓ માટે પોલીસ કસ્ટડી માટે નિયુક્ત અદાલત સમક્ષ અરજી કરવામાં આવી હતી.તે વિવાદિત નથી કે નિયુક્ત અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલ વિવાદિત આદેશ ૬૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર હતો-આતંકવાદી અને વિઘટનકારી પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, ૧૯૮૭ની કલમ

૨૦ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની કલમ ૧૬૭ની પેટા-કલમ (૨) માં ઉલ્લેખિત ૧૫ દિવસના સમયગાળાને ૬૦ દિવસમાં વિસ્તૃત કરે છે-જે સમાપ્ત થયો ન હતો.આ કાર્યવાહીમાં આ અદાલત દ્વારા આદેશની કામગીરી પર પછીથી સ્ટે મૂકવામાં આવ્યો હતો અને આવા સ્ટેના સમયગાળા દરમિયાન સાઠ દિવસનો સમયગાળો પૂરો થઈ ગયો છે તે સંજોગો જો પડકાર નિષ્ફળ જાય તો ૩-૬-૧૯૯૨ ના આદેશની માન્યતા અને અસરકારકતાને અસર કરતું નથી."

કોસનાપુ રામરેડ્ડી (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર નજીકથી નજર કરીએ તો જાણવા મળે છે કે અનુપમ (ઉપરોક્ત) ના અગાઉના નિર્ણયનો કોઈ સંદર્ભ નથી.કોસાનપુ રામરેડ્ડી (ઉપરોક્ત) માંથી જે સ્પષ્ટ થાય છે તે એ છે કે જો આરોપી રિમાન્ડના આદેશને પડકારે છે, અને તે સમય સુધીમાં તેની પડકારને અદાલત દ્વારા ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે જો પંદર દિવસનો પ્રારંભિક સમયગાળો (તે કિસ્સામાં તે ટાડાને કારણે ૬૦ દિવસ હતો) સમાપ્ત થાય છે, તો તે બાબતનો અંત લાવશે નહીં.જો પડકાર નિષ્ફળ જાય, તો ૬૦ દિવસની મુદત પૂરી થાય તે પહેલાં પસાર કરવામાં આવેલા આદેશને પુનર્જીવિત કરવામાં આવશે અને તેને લાગુ કરી શકાય છે.જો આપણે અનુપમ (ઉપરોક્ત) માં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા સમજાવવામાં આવેલા સિદ્ધાંતને સખત રીતે લાગુ કરીએ,

તો કદાચ કોસાનપુ રામરેહી (ઉપરોક્ત) માં જે અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે તે વિવાદાસ્પદ બની જાય છે.જો કે, વર્તમાન કેસમાં આવી સ્થિતિ ક્યારેય ઊભી થઈ ન હતી.

પરિણામે, આ અરજી સફળ થાય છે અને આથી તેને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.સુરતની ત્રીજી એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા ૨૫મી માર્ચ, ૨૦૧૫ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા વિવાદિત આદેશને રદ કરવાનો અને રદ કરવાનો આદેશ આપવામાં આવ્યો છે.

મને જાણ કરવામાં આવી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે પહેલેથી જ આરોપ નક્કી કરી લીધો છે અને નજીકના ભવિષ્યમાં પુરાવાઓનું રેકોર્ડિંગ શરૂ થવાનું છે.

આ મુદ્દાના મહત્વને ધ્યાનમાં રાખીને, હું રાજ્યભરની તમામ ન્યાયિક મેજિસ્ટ્રેટ, પ્રથમ વર્ગ અને વિશેષ અદાલતોને નીચેના નિર્દેશો જારી કરવા જરૂરી માનું છું:

(૧) જો તપાસ અધિકારી આરોપીને અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવે તે સમયે રિમાન્ડ માટે કોઈ અરજી દાખલ કરે છે, તો અદાલત તે જ દિવસે આવી અરજીની સુનાવણી કરશે અને નિર્ણય લેશે.

(૨) જો રિમાન્ડ અરજી નામંજૂર કરવામાં આવે તો, રાજ્ય એ જોવાની ખાતરી કરશે કે, જો તેઓ મેજિસ્ટ્રેટના આવા આદેશને પુનરીક્ષણ અદાલત સમક્ષ પડકારવા માંગે છે, તો પુનરીક્ષણ અરજી પ્રાધાન્યમાં બીજા ૪ દિવસે દાખલ કરવામાં આવે છે, અને જો આવી અરજી રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરવામાં આવે છે, તો પુનરીક્ષણ અદાલત પંદર દિવસના વૈધાનિક સમયગાળાને ધ્યાનમાં રાખીને વહેલી તકે સુનાવણી કરશે અને તેનો નિકાલ કરશે, જે દરમિયાન આરોપીઓને પોલીસ કસ્ટડીમાં લઈ શકાય છે.

(૩) જો રિમાન્ડ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવે અને આરોપી આવા આદેશના અમલ પર રોક લગાવવા માટે પ્રાર્થના કરે, તો મેજિસ્ટ્રેટ એ જોશે કે અટકાયતના પ્રથમ પંદર દિવસની અંદર આવા રિમાન્ડ માટે વિનંતી કરવાનો ફરિયાદી પક્ષનો અધિકાર નિષ્ફળ ન જાય અથવા નિરાશ ન થાય. અદાલતે સાવચેતી રાખવી જોઈએ અને માત્ર આરોપી દ્વારા પૂછવા પર રિમાન્ડના આદેશની કામગીરીને રોકવામાં ખૂબ જ ધીમી ગતિએ ચાલવું જોઈએ.

(જે.બી. પારડીવાલા, ન્યાયમુર્તિ.)

વિષય:—આ ચુકાદો ધરપકડના પ્રથમ ૧૫ દિવસ પછી પોલીસ રિમાન્ડ મંજૂર કરવાની અદાલતની ક્ષમતા અને મર્યાદાઓ સાથે સંબંધિત છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*